КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте
Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР
Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУЬЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ . . . ШОАТТА, 21 ноябрь 1970 шу.

ІИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ ТОХКАМИЙ ПРОГРАММА ДІАХО КХОАЧАШЪЕШ Я «ЛУНОХОД-1»

ТАСС хоам

18 ноябре московски хенах 23 сахьт даьлча аргІанера радиои телевизионни бузбана сеанс дІайолаелар «Луноход-1» ахача советски автоматически аппаратаца. Бахк беча юкьагІа кхоачашдеьлд ... тайпара карттара дахкараш: ше лелача автоматически аппарата нестан тедара метадаш шаьрьаига, моттиган цун баьганагІа йолча участкайн панорамни обзор кага, ... [illegible] эксперименташ чекхйоккхига. 4 сахьатан 40 минутан йІаьхьелар сеанс.

Аппарата тІерча системашка хьажачула лашаче моттиге йаьлка батарен дІоттаьльчул тІаьхьагІа ше лела аппарат, ше лаьттече моттигера массаеи метр дІахо а яьнна, «Луна-17» яхача станце Іехуьша лагІа телефотометра бІаргэ чулоацаргдолаш дІа а йийрэ дІаэттай.

Цул тІехьагІа габакхаб луноходо ... дІахо ахара маршрута тІа ше лелхар дукха.

Тоьан нийсача, 10 градус са буьш йоле теІан ... моттигаш е йолаш йоьча ара гІоале бахьа безеш бар нинь. Ше лелача аппарата невнье нийсденнад биша дениха доаца тІайн ... , Бетта тІерча ... даьньах а тІехьаьлий.

Телевизионни зеаши декхачи радиотелеметри агетемашна центрера гаьнерча космически бузбанга гІалаа луноходе лестам талача апараторашка йиш хилийтай ше лела аппарат бІубенна маршрутагІа дІайига, дукьаланех тІехь нисите юаж за а тІера системаш магагІча хьал тІа я хьажна а.

Нисьна тайп-тайпарча участкашна Бетта грунтан шаоан чекхйоалургІйача параметрийн механически довттамий буставаш даьхад.

Бахк беча юкьагІа 95 метр гаьна дьнний ше лела аппарат.

Телеметрически информаца дахьоагІа, луноходе сарегача системаша бахк баьй, приборош чулаттача отсекера температура ЦельсогІа 16 градус хиний, дІадаам — ртутин столбана 750 миллиметр.

Бетта тІерча хьалашна ше лелача аппарате Іилман тахканаш дарен зешш декхарен программа тоаваш хьачальаш я.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ

Шу чакхьала духха ха йисаш. ТІаккха мишта кхоачашду шоай декхар республика хьайбаш лелавераша? Статуправлене сводках гуш ду кох тІара оалхазараш лелаяераше толам баьккхале — шера плин кхоачашьд вай дукхагІйолча районашта я республико я. Соахк декхачул хІандле 11 миллеон фуь дукхагІа дехкад кох тІера оалхазараш лелаяераша.

Дулх декхарга диллача тІехдика хьокхамаш даьхад республика ловмаи районаша. Специализацех лертІіе пайда е зешш Ножай-Юрта района колхозаша планал соагІа 512 тонн дулх дІадениад пачалхьалкенга. 500 тонн гаргга бежанеи устагІанеи дулх дехкад Ведана, Советски районаша.

Доккха декхар тІадеккад Надтеречни, Грозненски, Ачхой-Мартана, МалгІабика районий боахамаштІ а.

ГІадоугаш ю шура йоккхарех йола сводка я. Ачхой-Мартана, Грозненски, Наьсарен районаша еррига республика юхавал. Бисача цхьан беттен ах беттен хьалха дІаболхача, баь-чхи бетта миссел шура йокха эаш бо уж. ГІулакх мишта хилча уж оарцегІбала безаш аьнив хетаду. Цхьабахьда Грозненскни, Наьсаренч районий колхозашен совхозашен тІехьарча хана хьы а лохьааь шура йоккхара темпаш.

Республика а яьннай шура кІегагІа йолха укх тІехьарча беттацеа. Нагахь сайна октябре шоллагІча ах бетта 2750 тонн шура екха хиннахе ноябрь бетта пхьйтта дийлехь ехкар 2434 тонн шера хилазар.

ГІулакх кхы ла йиш йоацача эттад. Республика хьайбаш лелаяорий декхар да тІехьабусачарва юкьо ше хилар. Шерра социалистически яхь а йоаржаеш лоештана юкья шура йоккхара темпаш лаккхьарца хьалха паччахьалкхента, дІа не луш йизор юкахаттаттве, а шера задаш кхоачашъе а еза республика фермай къахьегамхоша.

18 ноябре тІаккхочаш республика хьайбай продукци йоккхара шера план кхоачашьаьрах йола

СВОДКА

Районаш	Шура	Дулх	Фуаш
Шелковской	119	96	96
Наурски	113	87	124
МалгІабика	96	74	147
Сунженски	95	96	115
Гудермесски	93	89	122
Надтеречни	90	66	100,3
Шаьла	90	83	73
Урус-Мартана	86	89	83
Ачхой-Мартана	75	70	86
Наьсарен	70	42	101
Грозненски	67	72	105
Ведана	—	154	106
Ножай-Юрта	—	188	102
Советски	—	154	102
Ерригача республике	85	85	103

Наьсарен района «Знаменский» совхоза Гагиев Идриса кулгалдача звено чекхаша хІара гектаре тІера 110 центнерал соагІа чукь кхартолаш, план 80 центнер шара на хиннача.

СУРТА ТІА: кхартолаш лелаечча звенона кулгалду Гагиев Идрис.

Д. ВАСИЛЬЕВА сурт.

КПСС ОБКОМЕ

ГІИРСАШ ХЬАЛДАРА ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЕ

КПСС Нохч - ГІалгІай обкома бюрос белгалдаьккхад, республика гІишлошъеча организацеша укх шера шоай болх, ийс бетта план тІехкхоачаш а я, тоабаь хилар. Цунна цхьана, гІишлошъеча организацей балха тІа дукха кхоачамболцараш да. Капитальни вложенех пайда эшара план 90 процент мара кхоачашьеьлц, цу даьнье гІишлой-монтажни балхашта — 94 процент. Къаьстта во латт гІулакх моттигерча Советий юртта боахамеи объекташ, керттерча даьнье хьайбашта - помещенеш дьаьлара гІулакх. Дакъ техкаю производственни воцачкташ болх бе йолаялийтара хаваш. ДІа ца луш йисай 32 эзар квадратни метр чуІе моттиг. ЧуІе пІебод хьалдара кооперацс план 36 процент мара кхоачашьаьлац.

Мела лел культурно - бытовой гІулакхашта лаьрхІа объекташ, пеша даха ха хиачанза дохча берий учрежденеш, больницаш, поликлиникаш хьалъара балхаш. ТІадьадиска доархІамегІара промышленни объекташ хьалъелга. Масала, вложенех пайда эшара шера план Грозненски нефтемаслозавода объекташка 50 процент мара кхоачашьаьлц, цементни заводе — 23 процент. Махьмазд Хиткарча газ чакхбоахача заводе — 66, Грозненски газ чакхбоахача заводе — 47 процент.

Из бахьан долаш республика халкъа боахамга дІа ца кхоачаш йисай 24 млн. сома махьа керттера фондаш, хІаьта хьалдаь на хоалош оакьагІдисача гІерсий боарам 61 млн. сом соагІа лакхбенай.

Из мишта нийсденнад гІишлошъеча къаьст-къастача организацей кулгалхоши заказчикацеи шоай болх КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумаш дІахехрашка хьежжа ийс па бар, шоашта тІабаллача балха хьалхара царна бехктоахам ца хетар, сутайбеш а капитальни гІирсаш хьалдарен объекташ эксплуатаце дІахьарен боагІаш йола йоакхо ен а уж на хилар бахьан долаш. Цуузкьа задавех лоархІаьвн гІишлошъю 19 организаци, кхоачаш па деш дитад 5 млн. сом гаргга балхаш.

ГІишлошъеча дисциплина мела я, во вІаштІехьбаьхиаб къахьегам, балха хьа зехьа дукха йоаю, пайда во ю транспортах, гІишлош балхаш деча машенеш механизмаш. Моттигаш хуй брак ен, юкьагІдиса балхаш а долаш объекташ дІадедаш, хІаьта из бахьан долаш кхы тІа а средстваш дІахийтаьна илаш.

ГІишлошъеча дукхача организацей кулгалхоша боагІаш йола йоакхо ца керда, прогрессивни хІамаш, къахьегама хьалха латта методаш технологи юкъехьара, производство дикагІа вІаштІехьаьккхара, доал дикагІа дара. ГІишлошъеча геттара кІезига юкъехкхь зІамига механизаци къахьегамах тела аккордно-премиальни мехи.

ГІишлошъеча организацей балха шІекхашта Іатхь гІишлош материалашца ІалашъечаРа кхоачамбоацараш. Материалашен оборудоваенеи гІишлош кхоачамболаш Іалашъец производственно-технологически комплектаце управленеша — гІишлошъяра управлене (нов. Назаров), «Чечингсельстрой» тресто (нов. Милосердов), «Грозгазстрой» тресто (нов. Керимов), Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета Іалашоа сбытни управлене (нов. Гайсумов).

Республике капитальни гІирсаш хьалделга дегІаахара темпаел дукха а тІехьаос производственни база. Цхьабакъа, гІишлошъеча организацей стройиндустре, предприятей кулгалхоша йоакхо ец гІишлой материалаш дукхагІа хьаяра.

Дукхача заказчикаша — юрта боахама министерства (н. Полушкин), Министрий Советен горисполкомен УКС-аша (нц. Федотов, Ильясова), «Грознефтехимзаводы» объединени (н. Пальчиков), цементни заводо (н. Индербиев), Грозненски газ чакхбоахача заводо (н. Зибарев), кхычар шІехашта гІалаташ ду планаш уттаеча хана, дукхача объекташка хІа - юкь а дийнье доаттаду ачча, гІишлош шоай ханнакьа ІалашъяцІ проектно - сметни документаца, оборудоване, материалашца, во къестаду финансироваш, вІаши юкьерча расчетий. гІирс хьалбе моттиг белгальяра, хьайболаьча гІирса технически тІахьожам доаттабара дешаш.

Кхоачамбоацараш Іалаьмате дукха да «Гипрогрознефть» а (н. Макарьев), «Чечингражданпроект» (н. Лисей), «Грозгипросельстрой» (н. Осипов) яхача проектни институтий балха тІа. Дукха моттигаш а документаш шиї хакахь дІа ца теллц, эсаьхе дола хІама чу ца доалаш оттакьин хулаш.

ГІишлошъерий союза обкомо (н. Якилева), юкъьаьарча профсоюзни организацеша во вІаштІехьйоах гІишлошка пайда дургболе яхь гІишлошъерецта зошинче тайпара къахьегаман бьтен хьалаш хилийтац.

ГІишлошъяра декашца, кхоачамбоаш хьакад комсомолаш обком. Хьалчеш йола карбомидин депарафиниване установка уайрин комсомольски гІишло а кьний хьа а кхийцань, практически йойсьостач кІезига ду цо объекташа, вІалда лоадама хІама а дан гІишлошъеча балхаш де дегаркой оарцегІбахара, кьонача гІишлошъерашна эсала бу болх.

КПСС горкомаша, райкомаша, юкхьаьнарча партийни организацеша хала лелабу гІишлошърашта юкье капитальни гІирсаш хьалдара планаш кхоачашъяра уж оарцегІбоахаш беш боле политически организаторски болх. йогІаш йола йоакхо ю гІирсаш хьалдеча хьалхе лелаяра керттера дакъа коммунисташка хилийтара, доагІар диза хьадехаш планаш кхоачашьелга лаим юкьагІоахача гІишлошъеча организацей кулгалхошкара.

КПСС обкома бюрос гІишлошърара, Іалашон организацей кулгалхойн заказчикаша — гІишлошъяра управлени (н. Чудаков), «Грозгазстрой» трест (н. Нужный), «Чечингсельстрой» трест (н. Исмаилов), «Ставропольпромстрой» СУ-7 (н. Мугалаев), «Чечингколхозстрой» объединени (н. Исламов), «Чечингушводстрой» управлени (н. Клюкин), «Грознефтехимремстрой» трест (н. Тригуб), ремстройтрест (н. Ушаев), «Чечингтазстрой» (н. Зяблин), Іалашони сбытен управлени (н. Гайсумов), «Грознефтехимзаводы» объединени (н. Пальчиков), Совминен горисполкомен УКС-аш (нн. Федотов, Ильясов), Грозненски газотоан, Ильясова), Грозненски газобензинови завод (н. Зибарев), цементни завод (н. Индербиев), «Трансмаш» завод (н. Медведев), юрта боахама министерство (н. Полушкин), «Грознефть» объединени (н. Назаров), кхыбараш декхарийла баьб хІара объект хьалъелга мишта лел кІоарга тахка, капитальни гІирсаш хьалдара шера план тешшаме кхоачашьелгеи укх шера хьалъэь эза есаш йола еррига объекташ эксплуатаце хІаьулгеи Іалашлеш йола мероприятеш кийчъеш чакхьаэ.

Нохч - ГІалгІай гІишлошъяра управлене, «Чечингушводстрой» гІишлошъяра управлене, «Чечингсельстрой», «Грозгазстрой», «Чечингазстрой» тресташ, ремстройтреста, «Грознефтехимремстрой» треста, «Чечингколхозстрой» объединене кулгалхой декхарийла бо шоай доалахьара производственни базаш перспективагІа дегІаккхулара мероприятеш кийчъе, уж чакхйоахилта вІаштІехьдаккха.

Промстройматериалий управленена (н. Муртаев) тІадиллад Назрановски завод юхаметтаоттара балхаш сихдаран пений материалаш дукхагІа арахецаран сагота гІулакхаш чакхдоахилга.

Парте обкома бюрос «Чечингражданпроект», «Грозгипросельстрой», «Гипрогрознефть» институтий кулгалхошкара хьалийхад проектни документаш дийсшиї ханнахьа кийчъяра лоаттабу тІахьожам чІоагІбелга.

Нохч - ГІалгІай гІишлошъяра управленена тІадиллад оттаьча лимитий боараме «Чечингколхозстрой» объединени, ремстройтрест, «Чечингсельстрой» трест, кхыйола организацеш цар шоай бедалах еча асфальтацеи вІашагІйоаллача аьшка бетонацеи Іалашъелга.

КПСС обкома бюрос торговле министерствагара, респотребсоюзагара, урсагаре организацеи (нн. Мирчевгара, Мамаевгара, Петровсовгара, Арутюновгара, Бухуртановгара, Крячковгара) хьадийхад гІишлошъерашта бІайха кхача хулийтилга.

ВЛКСМ обкома (н. Громовка) тІадиллад гІишлонашкарча комсомольски организацей балха дешдола кулгали лоаттабу тІахьожам тоабелга, кьонача гІишлошъерашта хилдалха декхтама болх бейга, кагирхоех йола кадраш вІашагІтохьа хана гІишлошъяра организацешта практически новгаьостал дукхагІа делга, къаьстта а карбомидни депарафинизацие установка хьалъеча.

Облсовпроф (н. Беляев), гІишлошъерий союза обком (н. Якилева) декхарийла я гІишлоний юхьаьнарча профсоюзни организацей болх тоабе, еррига гІишлошъяра организацешка бокъон ца йола яхь вІаштІехьъьякха, гІишлошъерий къахьегамеи бытеи хьалаш тоаде.

КПСС горкомаш, райкомаш, юкхьаьнарча партийни организацеш декхарийла я гІишлошъерашта юкье бу политически организаторски болх чІоагІбе, городашкеи районашкеи капитальни гІирсаш хьалдара лелаяьях долча дешига хьежа, гІишлошъеча хІара организаце шера план тешшаме кхоачашдара дакъа даргдоацар да. Планаш кхоачашьелга даим юкьагІдоахача гІишлошъеча организацей кулгалхой бехктоаламах долча дешага хьажа.

Парте обкома бюрос республикански газетий редакцеш (нн. Векилова, Габисов, Льянов), радио, телевидени декхарийла яй шера план кхоачашьелга мишта лел хилдаьза дувца, хьалха латтарий опит шерра дІайовзийта.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГАРА, СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРА

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Советаш чІоагІа халле а хеташ воаш бу, доккха лаьрах цамоташ иллача тІехьагІа 1970 шера 19 ноябре 70-гІа шу долаш воалла тІема дешталь, талант йола советски полководец, КПСС ЦК членалла кандидат, СССР Лаккхехьарча Совета депутат, Советски Союза Турпал, Советски Союза Маршал Еременко Андрей Иванович кхалхарах.

КПСС Центральни Комитет . СССР Лаккхехьарча Совета Президиум . СССР Министрий Совет

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА XIV ПЛЕНУМ

КПСС СЪЕЗДА—ХІАРАНЕ ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

Вай кепайоазон тІа хьалхагІа хоам баь хиннача тайпара, укх шера 17 ноябре КПСС Нохч-ГІалгІай обкома XIV-гІа пленум хиннар Грозне. Пленумо ла а дийгІа йийцае КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина яь «КПСС XXIV-ча съезда сийна дІахо социалистически яхь йоаржаяра даьккхе областной партийна организаце декхараш» яха доклад.

— Парте аргІайчарча съезда эш йола кийче дІайолаенний — аьлар докладчика, — советски халкъа политически къахьегамен хьинар тІа-тІа лакхлуш латтаче хьалашка. Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша, дерригача советски халкъе а санна, чІоагІа хьаллаьцар мехка хьалха латтача коллективни почин, цхьатарра юкъебахаб уж питилетка хаьал хьалха кхоачашъяра хьакхарча Коммунистически парте съезде баха боагІача тайпара накъаьбахари дукха дерригача халкъо лоаттабеча къовсама.

Съезда яха боагІача тайпара накъаьйара чакхдоахаргдола практически гІулакхаш вІаштІехьа а даьха, хІана уж кхоачашле йоланенна парте горкомаша районашта, еррига партийна, профсоюзни, комсомольски организацеш. Цу балха ларде йийшай парте XXIII-ча съезда, КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумий решенеш е хІаьта мишта «КПСС XXIV-ча съезда баха боагІача тайпара накъабахар дукха социалистически яхь йоаржаяра къахьегамхоша йоалаьча инициатива ГІувзадаьна чакхйоахача организационно - политически мероприятеш хьакхьаьяра» парте Центральни Комитета сопам я.

Съездал хьалхара яхь вІаштІехьйоаккхача хана партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш шерра пайда эца гІерт В. И. Ленин ваь 100 шу дизара яха йоагІача тайпара накъаьнахара яхь лелаеш Іоаньйа опытах.

Бакъахьара масал лаьрхІа докладчика хьахьонх Грозненски химически комбината партийна комитета, «Электроприбор» завода, Мичурина цІерагІча, «Наурский» «Ассиновский» совхозий, Сунженски района Шеча Эскара цІерагІча, Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача, Гудермесски района «40 лет Октября» яхача, Шаьла района XX партсъезда цІерагІча, Ножай-Юрта района А. Шерипова цІерагІча колхозий партийни организацей болх. Цар юкьаэттташа Іалашду паччахьалкхен планаш хавал хьалха кхоачашъелга.

Къахьегамхоша дІадолаяь патриотически гІулакхаш чІоагІа хьалаоаш, предприятей коллективашта деша ковкьостал ду, съезда сийна тІанийца социалистически декхараш кхоачашдара дувзаденна дола дешаш даь теркама юкьмоттиге лоаттадеча КПСС Заводской комитета опыт йоаржам а.

Докладчика мишта белгалдоахка КПСС хургІолча съезда сийна яхь вІаштІехьъяккхара тІанийца декхараш кхоачашдара Наурски, Ленински, Шелковской, Ножай-Юрта районий Грозненски городской партийни организацеша бокхха болх баь хилар хьаьхох производстве хьалха латта дукхабараш, цар опыт итара шерагІча тайпара йоаржае боагІаш хилар.

КПСС XXIV-ча съезда баха боагІача тайпаре накъаьбахара къахьегамхой оарцагІбоахаш областной партийна организаце бехка балхах шиї беркат даьнна. Республике промышленносто - хаьал хьалха 25 октябре кхоачашъаьй итт бетта план продукцена реализаца чуа боарама. Цул чотах халкъе боахамга кхы тІа а 23 миллион сома махьа хІана ца дьяна йола продукции нанелеш хІаьчий, хІаьта из шера декхарал 7 миллион сом дукхагІа хух.

Соахк ит хаьва хинначунца ийсбича реализаци яра боарам 6,9 процента валовй продукци хьара боарам 6,4 процента лакхбенаб. Цу даьнье белгалдаьккхача лоархІаме да, из херрига алсам мел даьккхар къахьегама оасарал лакхьара чотах хилар.

Ерриге хьалха латт республика мехкаьттахой: итт бутт а чакхбалелча даьнахк цар начачахьалкхен планал соагІа 248 эзар тонн мехкдаьтта. Юбилейни шера социалистически декхараш дика кхоачашду «Грознефтехимзаводы» объединене предприятей коллектива а.

Объединене предприятешка къахьегаме оасарал лаккхара гІулакхе юкье доккха лаькье даьнд шекински эксперимент юкьаяхьаро: алазе укх 9 бетта мехкдаьтта заводашка производство вІаштІехьаьккхаро гІулакх ургадалхха тоадар бахьан долаш 500 соагІа сас мукъаяьккхаа, хІаьта уж шоай специальносташка лежжа къача производствашка болла балийтаб.

Докладчико белгалдоах гІишлошъеча организацей, йІагча, кхачан промышленносте, транспорта коллективаш толамаш, юбилейни шерах дІаккхача юкьагІа кхоагІдаьлача хІамаша дукхача хьане нойкъостал даьд пятилетка заданеш хавал хьалха кхоачашъяра. Республика промышленность бІарчча хьайнача октябрь бутт боаш (декхарашка 7 ноябрь хьатІаоттале лаьрхІа хиначча метте) кхоачашъаьй пхе шера задаш еррига продукции хьаяран продукцие лоархІамегІара тайпаш яралецаран. Пятилетка шерашка промышленни производства боарам 63,4 процент лакхбенаб Нохч - ГІалгІайчене, задавегІа лаьрхІа хиначча 60,5 процента метта.

Промышленносте лоархІамегІарча хоаьшка продукци дукхагІа яьккхай керттерча даьнье къахьегама оасарал лаккхара чотех, хІаьта из пхе шера 40 процент соагІа лакхбеннай. Дехь шерин ийс беттан планал соагІа 58 миллион сома пайда баьб промышленни предприятеша.

ДІахо С. С. Апряткина анализ ю юрта боахамерча гІулакхий. Соахкартча кІезиг-дукха дикагІа дала цига гІелаккаш укх шера. Лакхбеннаб юртбоахама культурай тІьакхьаьа хьайбай продуктивности, дукхагІа хьа а йоах кийн а ю юртбоахама продукташ. Республика хавал хьалха кхоачашъеннай алат, сом, кхосаш, фуаш, тха кийчзоа план.

БІарчча хьайнача, пятилетка шерашка шера юкьара даьрхІача юрта боахама продукци йоккхара боарам 25 процентал кІезигагІа боацаш лакхлургба, хІаьта из КПСС XXIII-ча съезда Директиваши лаьрхІача тайпара а дул. Шера юкьера лаьрхІача дукхагІа йоах еррига юртбоахама продукташ, цу даьнье комсаш — шоаза соагІа, тхьамка — 4-зза, шекара свеклаш фуаш — 1,3-зза соагІа.

Пхе шера паччахьалкхенга алат доккхара республикаша оттадь зийна чІоагІа плин дьяхагІа а дайна доархІамегІ 105 процент кхоачашъергйолаш я, шекара свеклана — 115 процент, коартолашта — 109 процент, комсашта — 112 процент, сома — 107 процент, тхьамкийна — 140 процент, дулха — 104 процент, фуаша — 102 процент, тхьа — 109 процент.

— Цхьабакъа, хьанна боахама къаьст - къаьстача доакъой, хьалха латтача предприятей организацей юкьарча, боахама гІуллакхий дикача результаташта тІехьашна, — йоах докладчика, — хьувзаденна доаш вай техникоэкономически хьокхамаш воагІа хьийтаьш, юкьара производствен эффективность лохьеш дола балха гІара цІенхаштта кхоачамбоацараш карара дуалийтараш.

Яхь вІаштІехьйоаккхача хана парте дукхача горкомашен райкомашен, юкхьаьнарча партторганизацеша дикка доккхий кхоачамбоацараш хулийт. Цхьайолча моттигашка съездал хьалхара яхь йоаржаяра беш йола беррага болх тІазаца собранеш ярах кхоачам а бей бут, хІаьта тІаийца декхараш кхоачашдара тІабераябаь деша организаторски политически болх беш бац, индивидуальни яхь кхоачамболаш дегІахан хІара балха моттиге. Цхьаь дІаьахаш дукхаза а катехе. кІад экономически кІийле кийтаьяза, организационно-технически гІулакхашца чІоагІдаза, юкьара тьаьсапагІа тІанйаш ло декхараш кийчъеш хана хулаш йола формализм.

Яхь итогаш еча дола массеза а Іалашдац результаташ дІайовзийтилга, хьехьокхаш хьалха латтача коллективайн производства новаторий опыт, кІоарга анализ ца къаьст - къаьста коллективаш тІехьайнсара баьлдаиї. Декхараш кхоачашдара лоаттабу тІахьожам вІаштІехьбоаккхача хана бІаь пайда эшш вІаши еча проверкаех, общественни хьажарех, массови рейдех. Кхоачамбоацараш дукха да яхье дакъа лоацараштв материальни моральни стимулироване еча.

Докладчико уьла тІаергаю къаьст - къаьстача боахама кулгалхой, профсоюзни комитетий оагІонгахьара производстве лерттІа къахьегамеи бытеи хьалаш хилийтара, столовей болх тоабара, общежитешка порядок оттаере терко ца ер сайна долча хоакхача кхоачамбоацаре а. ХІана а ера латт къахьегамхой чулеча цІенонша, хеша даха ха йоакхача берий учрежденешца Іалашбара проблема. ХІаьта а. уж лоархІаме объекташ эксплуатаце дІахьара планаш кхоачашъеш яц.

Тоъал дукхача предприятешен организацешен шоай декхараш меттел, паччахьалкхен планаш а кхоачаш ца ера керттерча бахьанех цаІ да социалистически яхь вІаштІехьйоаккхачара кхоачамбоацараш. Масала, итт бетта 23 предприяте кхча деррига а лаьрхІача 8 миллион сома юкьагІаьккхай реализаце боарама план.

Докладчика хьахьохз дулхеш шурбин промышленносте предприятеша болх во беш хилар, шурен доахани чакхдаха хІачутедара тІанийца декхараш кхоачашдара гІулакх цхьайолча колхозашен совхозашен бехктоахам на кетеш леладеш хилар. Республика хьачан промышленноста предприятешка укх шера планал соагІа 1,8 миллион сома-маьхва продукци хьаеаьна декхараш тІанйицар, хІаьта 10 бетта планал соагІа бокъонка хьамкр 400 эзар сома маьхва продукци мара яц. Цекхараш кхоачашдара гІулакх кхы дикагІа латтац моттигерча промышленноста предприятешка а.

Гучадаьккхача мехкдаьтта загасаш кІана укх сахьата лоахамбоацаш я «Грознефть» объединене. Ер массеха шу да буртъ тодае пламех мехкдаьттахой па лоргІабу.

Цхьайола предприятеш лоархІаяц къахьегама оасарал лаккхъяра задавеех. Къахьегама оасарал укх шера лохьаяйтай 26 предприяте, соахк цу хана бокъонца а хиннача боарамца нийсйча, хІаьта цу хьокхамашта оттаяь заданеш кхоачашъьяьц 23 коллективо. ХІана а кІезига яц къахьегама оасарлец сихагІа алеш лакхлуш йола коллективаш.

Къахьегама оасарал лаха яа йолийтача керттерча бахьанех цаІ да процессашта, къаьстта а гІойна арашта кхоачамболлаш механизаци яь ца хилар. Промышленносте 30 процент соагІа болхаш бо кулгхара къахьегаш. ХІаьта а цІаккха кхоачашъяц керда техникеи прогрессивни технологиеи юкъехкхьара планаш.

ГІишлошъеча яцха беьнкхаб къахьегам вІаштІехьа, мела я производственни къахьегамен дисциплине, балха тІа брак ю, материалаш дІаоттань лоаттаечаи церех пайда эшеч доал дац. Пайда во ю транспортах, гІишлошъяра машинеш механизмеш.

Парте дІадехабашта цІаьла нытехье а деш юрта боахамера гІулакхаш а. Продукце лоархІамера тайпаш хьадара хІанарча боарамо хІана укх сахьата беш хилийтац баха нах кхачаш продукташа, къаьстта а дулхаца, шурбица, бацадаарашца кхоачам хилаьд Іалашбе.

Юрта боахама даьнье къаьстта доккхий кхоачамбоацараш да Наьсарен, Ачхой - Мартана, Грозненски, Надтеречни, МалгІабика, Советски районашка. Эттара хьалха цун бехьанеш лаха деза, йола доалахчоа, махкана денна беш хьетама бола ца хилара. ТІадиллача гІулакха хьалхара доагІар цхьашкара хиза хьадехаш ца хилара дакъьера.

Юртбоахама продукташ кийчъяе чІоагІа планаш кхоачашъяра хьалхара кулгалхой специалистий бехктоахам кІезига лакхбу партийни организацеша.

Промышленни юртбоахамех производстверча кхоачамбоацарашен карара дуалийтарашен, йоах докладчика, тешал ду, «Халкъе боахаме производства резервех пайда дикагІа эцарен экономе режим чІоагІъярен хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо дувцача хана кийчъяь мероприятеш кхоачашъяра лоаттабу тІахьожам парте къаьст-къаьстача горкомашей райкомашей, юкхьаьнарча партийни профсоюзни организацеша лаьгІбелийта хилара.

Юхтера а. С. С. Апряткина дийцар КПСС XXIV-ча съезда сийна лелаю яхь дІахо йоаржаяра, цу патриотически болама ду партийни кулгал чІоагІдара даькьера областной партийни организаце декхараш. Яхье баьннарий творчески хьинар итара хьалха тІадерзадаьне дергІаш укх шерара паччахьалкхен планаши декхараш халкъе боахама деррига доакъоша меттел, хІара предприяте, хІара организаце, колхозо а совхозо а дерригача технико - экономически хьокхамашта хавал хьалха кхоачаш тІехдоачаш дара. Съезда сийна лелаеча яхье дакъе лоацарий керттера декхар хила еза: «Парте съезда — хІаране хьинаре къахьегам!».

Яхь кулгаддара даьнье, кхы а шерагІа ког гІортолга а аьа лейнински юбилейни кийчо еча хана Іоаьнье опытах. Парте городской районийн комитеташа, облсовпрофа профсоюзий обкомашен, комсомольски организаша тар ма лу дукхагІа къахьегамхой юкъеоза беза съезда сийна лелаеча яхь, хестае еза шоайла цхьатара йолча предприятешта, цехашта, бригадашта, фермашта, къаьст-къаьстача къахьегамхошта юкье лелаю яхь. Ма моста дегІаккхулеш хьалаеш беза хІара болх беча моттиге производства эффективность лаккхьара гІехьара болаш, предприятешкеи гІишлонашкеи, колхозашка а совхозашка а ударни...

(Чаккхе 2-ча оагІо тІа).

КПСС СЪЕЗДА—ХІАРАНЕ ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

(Кхиедоьлар. Долалуш 1-ча оагІо тІа).

ин къахьегама вахташ віашагІъехка еза партийн съезда сийна.

Съездал хьалха лелаеча яхьах болх пайда, беркат хоадамболаш долча дакъа тІайиа декхараш кхоачашдара деана тІехьожам доаттабелга віашагІехьдаккхарах тийна хургда. Партийн организацеш декхарийла я яхье хьалхе лелаяра дакъа коммунисташна хулга Іалашде, яхь лелерашта хьалаш віаштІехьдахара хьалхара профсоюзни комитетийн боахама кулгалхойн бехктокхам лакхбе. ЛоархІаме да, яхьо производствера организованности дисциплинен лакхъяра, хІара яхь лелаечун съезда кийчо яра юкъе ше цхьание дакъа лацара хьалхара меттел, балхата гІолларча шийн новкъостий къахьегаман оамалаштен хьалхара в, біарчача коллективана хьалхара а, бехктокхам віоагІбара новкъостал дергдолча тайпара гІулакх віаштІехьдеххар.

Массови - политически болх боарами низи дІахо лакхбеш цу хилча віаштІехьдаргдаш парте XXIV-ча съезда кийчо е, къахьегамхошка яхье хьинаре дакъа лацийта. Вай агитатораша, политинформатораша, пропагандисташи лектораши, культура учреждений боллоше хьатІайоагІача съезда доларкІама шоера пропаганда ергйолча КПСС ЦК декабрьски июльски Пленумий решенеш хаддаза, хьалхошка латта декхараш кхоачашдара тІаерзаьа, кхетаеш дІайоавзийтаргйолча тайпара віаштІехьдаккха деза гІулакх.

Карарча шерара планаши декхараш толаме кхоачашдар цу цхьан хенна керда пятилетка дике дІайолаяр в хургда. ХІанз кера кхе шера планаш оттаьь йолаш латт. Министраш, управленийн объединенийн начальникаш, предприятейн организацейк, колхозий а совхозий в кулгалхой лаьрххІан цІенхаштташ хьажа бевв цу балхага. Планаш йиззаш цу цхьан хенна нийсен дила еза.

Укх гаргарча хана республика экономика дегІаахара юкъара лостамаш яа: доаккхаш дола мехкдьатта 1975 шера 25 миллион тоннаги мехкдьатта попутни газ 8 миллиард кубически метрага дІакхачийтар; газ гулъюн утилизаци ки системаш лоацача хана хьалъяь яхар; мехкдьатта продуктош, къаьстта а автобензиня дизельни доагори дикагІа хилийтар. Кердача пятилетке арахецача изделей номенклатура дикка шераьа кердаяккхен, цар классность, дикал, технически чІоагІал лакхъе еза машиностроенен металлообработкан болхлоша.

Кердача пятилетке яйгача, мотигерча, хьу чакхйоахача, кхочан промышленноста предприятей а кІаьта иштта бахача вала гІулакхаш дара сфераеча в болхлошкара дикка дукхагІа хьадехаргда гІулакхаш. Цар декхар — тІехдика, толашагІа йолча образовашкен къахьегамхоша дІасхарашкен хьежжа йола продукци дукхагІен дІалохийтар кІезигагІа долаши хьавр. Къаьстта уйла тІаххийтанза ногьни халкъо деладу товараш дукхагІа кьадара, цу товарий номенклатура шераьра. Ховдамболлаш товле деза бахача мажа деш дола гІулаккхаш тІаргІертта шерле деза гІулаккхий тайпаш.

НийсагІен дикагІа віаштІехьбаьнней болх бе декхарийла бе энергетикаш, машинашкъа, автомобильни, фегарча транспорта, бувзама болхлой. Кердача пятилетке дукхха в хоалханегІа дуа цар декхараш.

Дукхха в дукхагІа лакхлургда республика халкъа боахама доригача доакъошка дІайохийтача капитальни вложеней боарамаш. Цуица хувзадеина чоалханегІа дола декхараш кьалхаший отт республика гІишлошъерашта. Уж кхоачашдулургдаш шоай лолахьара база сихагІа кьаяра, болхлошта механизаци яра, гІишлонашка къахьегам дикагІа віаштІехьбаккхара лара тІа мара.

Юрта боахам дІахо айбара дахкъера декхараш къоастам боллаш хьахьекхад КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленума оешенешка. Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тІаерзаьа къоастам боллаш йола мероприятеш кийчъе декхарийла я парте райкомашн райисполкомашн, колхозийн совхозийн кулгалхой, партийн организацешь.

Докладчика хьаьокх пятилетка хьалхарча шера юрта боахами къахьегамхоша яха езаргйола хьаьда рубежаш.

Кастта вайнига дІайолалу городской районни партийн конференцеш. Цар тергама юкъмоттиге латташ хила деза укх шерен біарчача пятилеткан планаш хилал хьалхе чаккхьяхара. КПСС XXIV-ча съезда сийна тІайина декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагІбоахаш беча организаторски политически балхе дешаш.

Пленешка эгара хьалха къамал дир КПСС Грозненски горкома секретара А. Я. Давыдова. Цхьагара уйлаш — парте XXIV-ча съезда дахал доаттІача тайпара какьагІолга дег чу холаш дах, аьлар цо, вай мехкарча коммунистий сийлахь-доккха эскар деррига советски халкъ. Царца цхьан мутІарь в этта цу исторически событега болх Грозпеча коммунисташ къахьегамхой. Деррига пхе шера ханал хьалха доархІабаьб уж пачхаьлхен чаланеех. октябрь боалехьа кхоачашъяьй цар пхе шера план, промышленни продукци хьакра боарам 55 процента къахьегама оасарле 42 процента лакх а еш. Ерриге дукхагІа яьккхача продукцех кхо дакъа совгІа яр къахьегама оасарле лакхъяра чотах яьккхай.

Съезда сийна яьржача яхьах дахи беркат доал. Укх шерах дІабахача итт бетта грозненцашкара планал совгІа хальа боахамга кхаьчаг 20,9 миллион сома мехье мехкдьаттен мехкдьатта продуктан, машинаш а оборудовани в. юртбоахамен къйолен техника. Технологически процессаш ергайоахаш тоа а еш, кердадраш хьа а кхоллаш техничесни прогресс сахьо ІилмхІоша, инженераша, техникаша, рационализатораша, изобретательша. Новаторий предложенеш юкъеяхьарах 7 млн. сома условни экономически эффект яьккхий шера. Производства резерваш лохачеш цафех пайда эначен, хІамай кхомберкх хьурматдерен тІехьарча боламе дакъа лоац 35 эзар совгІча сиго.

Доккха беркат доал партийни, профсоюзни, комсомольски, боахама организацеша масса оагІорахьара беча организаторски, политически, кхетама балхах.

Цхьабакъда, халахете е, промышленносте, транспорте, гІишлошъерашке хІанз укх сахьата йолаш йолча торонех хІанз а бозза пайда эиш Хур-могар дешпехьа, в, тІехьайисарашта юкъе нийсъеннай шурий комбинат, консервни завод, юкъ-юкъера кхмараш сийна йола предприятей.

Оратора дІахо дуьц города буровой организацешна болх во беш хилара. ПланегІа лаьрхІа хиннача тайпара мехкдьаттан газен заяисан алсамьхаян укх шера. 20 эзар метр совгІа бурув цу тохаш йисай бурувзеттача бригадай коллективаш. ХІаьте, ховш ма дара, дІахорча пятилетка ІалаьматедоархІайе декхараш кхоачашде деза, эксплуатацие керда скважинаш дІаехна па Іеш, кердача структурашкен майдашкен мехкдьатта хьегучадахо а деза. 61 млн. тонн совгІа мехкдьатта дала дезаш бе Грознере промысловинаш. хІаьта аьттан ченаш тохкараш 1 млн. 379 эзар метр ерригаца «Грознефтэ» тоза дезачох цо дакъа бтотя тоха дезй. Цу гІулакхо эгара хьалхарча аргІапна, віашагІйоххаш йолча бурувтохара белхий управленоей партийн организацеш декхарийла ю белгальь планаш кхоачашьера коллективаш оарцагІйоахаш Іалаьмате боккха болх чакхбаккха.

Мехкдьатта чакхдоахарана къаьстта уйла тІаххийта еза оттаньча ассортиментагІа продукци арахецара план кхоачашьяр. Іалаьмате дукха кокс, уайт-спирт, битум, юкъьанна чакхдаьккха бензин, кхийола продукци ма йисайна укх шера хахкъа боахамга дІо ма кхоачаш. Дикал лакхьяра яйисса, партийни боахамен организацение тІаргІертта болх бе беза ма йоаккхаш йиса продукци хьалкхара.

Нов. Давыдова дІахо дуьц города гІишлонашка эттеча хьалах. Шу чакхдалалехьа пайда эиззя аргйоенаш я 20 млн. совгІа капитальни вложенеш. Цхьабакъда, дІанхача шерашка в сиппа, во лел керттера фондаш эксплуатацие дІалара гІулакхаш. Средствех пайда кІенига эз дизельни доагорашта карбомидни депарафинизани ече установие. Мела лел промышленни канализацие шоллагІа аргІа хьалъера болх. Кхы а вогІа лел чуІе цІеноиш хьалдаоа гІулакхаш. 1970 шера планагІа хьалде лаьрхІача 114 эзар квадратни метр чуІе моттиг йолга цІеноех 10 бетта хьалдаьраш 40,6 эзар квадратни метр йола цІеноиш мара дац. Цхьаболча кулгалхоша критика ю цо дукхагІа дола балхаш пар бІлагІча кварталага доахаш хилара.

Ерригача торонех пайда эцаш машиностроене в. Дукха да хІанз а дІаяьстам дола металл, алайолча предприятешка 30 процентага дІахоач иа. Машинашкъега автомобильни транспорте кІезига запасаш ма вагонашка мука дукхагІа узийтара, автомашиний тоннажаш лаккъяра.

Городской партийни организацие долла хІама лу кхоачамбоцараш дІадахара, социалистически яхь, коммунистически къахьегама тІекъара болам шорагІа йоржабара, къахьегама хьокхамаш лакха а долаш парте XXIV-ча съезда пакхьадахера.

Къамаьл де дош ва КПСС Шелъа райкома хьалхарча секретара А. Ч. Осмаева. Цо йоах, пятилетка шерашка къахьегамхой творчески хьинари инициативен дегІаккхьаляра, бокъонца йола социалистическа яхь віаштІехьъяккхара тІабербаба боккха организаторски кхетамен болх баьб парте райкомо, юкъьаппарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Цу гІулакхо района къахьегамхошка йиш хилийтай укх пятилетке пачхаьлкхенга алат, шекара свекла, тхьамка, дулх, тха дохкара планаши социалистически декхараши кхоачашде.

Къаьстта дика къахьийгад «Чеченингушводстрой» ПМК-5, «Южный» совхоза, Ленина цІерагІча колхоза коллективаша. Цар хІанзле пхе шера планаш кхоачаш а яь. 1971 шера чотах бода бу.

Пхе шера цхьан ахазаен дукхагІа хиинай арахеца промышлени продукци. Укх тІеххьарча яхьа шера юкъейихьай 300 эзар сом экономически эффект ения йола 550 совгІа рационализаторски предложени.

ХІанз Шаьла районни партийни организацие, Іоаньча опытех пайда а эцаш, боккха болх бу КПСС XXIV-ча съезда сийна дІахо социалистически яхь йоаржара.

Шерра боаржабаьб коммунистически къахьегама коллективайн ударникийн цІи яккхар дукъа лоаттабу къовсам. Из сийлахь цІи бахьан долаш къовсам лоаттабу 180 цехо, бригадо, звенос, заводашкарча, кхашкарча, фермашкарча 1300 совгІча болхлоша. ТІайина декхараш кхоачашдара хиддаиза тІахьожам лоаттабелга Іалашде, яхьа шерра дІайоавйта а цунах пайда дикагІа хилийта а гІерт партийни профсоюзни комитеташ.

750 совгІча агитаторой 200 политинформаторой каст-каста дуьш яхь чиште лел, шоай хьокханцен тІехьехам беча дешацен къахьегамхой оарцагІбоах съезда сийна тІайина декхараш кхоачашдара. Цу цхьан ханна къахьегамхошка дола бу чуреа дукен халкъашта юкъерчен вахара лоархІачегІарча событех.

Нов. Осмаева пиття дуьш социалистически яхь віаштІехьаккхара дакъерра дукхахча лоархІамеча кхоачамбоацарех в. Масала, хІанз а віаштІехьдаьккхадоц дерригача боахамаша шоайла віашн проверкаш елга, къаьсткъаьстача предприятешка рационализаторски предложенеш юкъаш в юкъекхухьаш а яц.

Уж деррига кхоачамбоацараш, йоаз юхера а оратора, укх гаргарча хана дІадоахаргдолаш да.

Къамаьл де дош лу «Грознефть» объединене начальника В. Е. Назарова. Вай мехка мехкдьатта промышленность, аьлар цо, хІанзарча техникана кийчдьяи лакхача темпагІа дегІаухаши дола халкъа боахама чоалхане дакъа а хиниа дІаэттай. Шера юкъера лаьрхІача Советски Союзе доаккха мехкдьатта 21 миллион тонпал дукхагІа ла.

Дерригача халкъа юкъарча фонде хинна доккха дакъа диллад Нохч - ГІалгІайчен промысловикаша. Геттара кІоаргача мезозойски тІоашкара дуккха мехкдьатта доалла горизонташ карвеузацо йиш хилийтай республике 1965 шерарчул 2,2-за дукхагІа мехкдьатта дакха. Пятилетка 20 сентябре кхоачашьяй хоачо доагор даккхара. Шу чакхдалалехьа пхе шера планал совгІа доаккхарга 6 миллион тонн гаргга мехкдьатта. Пхе шера заданн толаме кхоачашьяй «Горскнефта», «Старогрознефта», «Малгобекнефта», «Октябрьнефта» промысловикаша.

Объединене мехкдьатта доахача предприятей болхлошен специалистошен ханал хьалха кхоачашьяй пятилетка чакхйоалача шера план. 27 декабре 20 миллиона рубежага баргба уж. Сийлахь вахта дІадьоргьа хьалха латтача 30 бригада. Октябрьский инициативагІа, лаьрхІача рубежага сихагІа кхачар дукъа къовсам баьржаб царна юкъе. Цу цхьан хенна товарни продукцеиа реализаци яра шера план кхо миллион сома хІанз ма аьнна тІехккхоачашъерга, шин миллион сомал тІех пайда кхоачаргба пачхаьлкхенга планал совгІа. Лакхъенний хьахьегама оасарал а.

КПСС XXIV-ча съезда пакъбаха кийчлуш болча республика мехкдьаттахоша доккхагІдола декхараш тІайинар 1970 шера, уж тІаргІертта кхоачашдар.

1971 шера хьалхарча квартале планал совгІа 16 эзар тонн мехкдьатта яккха, керда техника, технологи, рационализаторски предложенеш юкъеяхьарах условно 700 эзар сом кходе лаьрхІад.

Цхьабакъда, белгалдоахх оратора, дакъа толамаш дале в, объединени тІехьаоце попутни газ яккхаран бурув тохара балхаш дапан. Къаьстта а укх тІеххьарча шин шера. Газ яккхара план кхоачашьяац потребителаш во хилар е хІаьта иштта Махьмадхитіара газ чакхйоахх завод, дожимной компрессорни станци, чІогІа хьоор йола системаш, кхийола объекташ эксплуатацие дІаяла говар а бахьан долаш. «Грозгазстрой» треста бехкагІа даим юкъагІйоах объекташ болх бе боламийтаоа ханаш.

Чура кхоачамбоацараш хилерал совгІа, бахьан сиких латт аьлча, из латт, бурув тохара сухалашта планаш уттаяча хана чоалхане геологически хьалаш бурув кІоаргйоа летта хиззешхьа в тохара оа дарех а хІаьта иштта материально - технически Іалашо во хилара в.

ХьетІабоагІачу пятилетке «Грознефть» объединенера хьалхашка бехктокхаме декхареш латт: 1975 шерале доаккхаш дола мехкдьатта 25 миллион тоннага дІакхоачаде, попутни газ — 8 миллиард кубометрга. Долче кхоачамбоацараш сихагІа дІададеш вассане в кизаш тІайахийта, творчески къахьегеи скважинаш йоахаш тоха бурув сихде деза. Мехкдьаттахошта чуІе цІеноиш хьалдара йоахао е еза.

Парте XXIV-ча съезда пакъбоаеш «Грознефть» объединене коллективо долла хІама лу кердача пятилетке хьалхашка отташ дола декхараш толаме кхоачашдара.

Лоацеи, цхьабакъда, дог тешадеш дар «Назрановский» совхоза доярка Социалистически Къахьегама Турпала Л. Э. Барахоевас, даь къамаьл. Цо дийцар социалистически яхь дина віаштІехьаьккхар баьхаи долаш Аьлтий-Юртарча шурий-товарни ферма коллективо шура яккхара планаш толаме кхоачашъярах. Масала, пачхаьлкхенна шура дІаялара пхе шера план 109 процент кхоачашъяй.

ПланагІа шера юкъера лаьрхІача 1700 килограмм яккха лаьрхІа хиина шура Л. Э. Барахоевас ше пхе шера хІара Іаттагара 3270 килограмм шура яьккхай шера.

— ХІанз хургйолча вай парте XXIV-ча съезда сийна 1971 шера, — аьлар хьалха латтача доярка, — аз декхар тІайииа хІара Іаттагара 3500 килограмм шурий яккха, аьнна. ХІаьта укх пленума аз дош лу айса тІайина декхар кхоачашде.

А. Шерипова цІерагІча Грозненски нефтемаслозавода парткома секретара А. Ф. Давыденкос ше къамаьл деш хоам бир, завода коллективо, парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, пятилетка диъ шерай итт беттан кхоаза хІана яьи аьнна дукхагІа товарни продукцена реализаци яь халарах. Из деррига а керда мощносташ болх бе йолаялийтарахи процессашта интенсификаци яраха хьахинна да.

Шоаза совгІа лакхъенний къахьегама оасарле. Хьокхамаш иштта лакхдара дикка ловкъостал даьа планировани экономически стимулировани керда система юкъеяккхаро. Боккхача лоархІаме в производства дегІаккхьаларен материальни поощрени ярен фондаш. Укх тІеххьарча шерашка доккхий балхаш чакхдІьхад заводе установкашта реконструкци яра, хІаьта из бахьан долаш цар балха оасарал чІоагІа лакхьедар.

Дукхача коллективашен производстве хилда латтарашен иже шера заданеш кхоачашъяь дукха ха я. Итт бетта планал совгІа 653 эзар сома пайда баьб. Толаме кхоачашдеш да къахьегама оасарал лакхьера тІайина декхараш.

Керттерча дешах цаІ да Шелковски химкомбината опыт йоаржаяр, хІаьта цо йиш хилийтаь тайп-тайпарча участкашка 49 сат мукъьавакха а къахьегама оасарал 7,5 процент айе в.

ГІулакх творчески деладу Л-35/11 установка коллективо. ХІана 36 бутт—нормагІа лаьрхІачул шоза дукхагІа—за я безача мака йола катализатор па хупаш во болх бу. Цун чотах 600 эзар сом кходаьа. Иштта кховьй дукхха электрически йІоахален энерги, материалаш, реагенташ.

Цхьабакъда, белгалдоаккх нов. Давыденкос, технологашн цІенхаштта сагоття № 39 140 йола установка оттаьча ханашка болх бе в йоалуургйолий-хьогІ, доккхарашка дІакхадьча тайпара съезд хьесле па тІаккхачалехьа продукце хьалхара парти яра в хоаргйолий-хьогІ цо яхаш. Цунна эша оборудовани йизза йолаш я. ХІаьта «Чечнипромстрой» гІишлошъераша итт бетта 67,8 процент мара пайда нійцаб средствех. Долла хІама укх шера 20-ча эначнай тІехьа па дозлийташ йистедаккхар дийхалаш оаха царгара. Цхьабакьда, балхаш геттара мела лел. Иштта во лел гІулакхаш комсомольски ударни объект — дизельни доагораш а карбамид ни депарафинизаци яра установка хьалъеча а.

КПСС обкомагара дех оратора гІирс хьалбара гІулакхаш во лелара бахьанаш тохкилгеи новкъостал делеги. ХІаьта завода коллективо партийни организацие кулгалиа серрига чухьара резерваш оарцагІйоах тІайина декхараш кхоачашдарен дьатІайоагІача пятийа съезда дахе доаттІача тейпа пакъьалехарен.

Трибуна тІа ва КПСС Ножай-Юрта райкома хьалхара секретаро В. А. Янгульбаев. Цо белгалдоаххь тІайина социалистически декхараш кхоачаш в деш, юрта боахама къахьегамхоша пачхаьлкхенга пхе шера планал совгІа 1300 тонн дулх, 1500 тонн тхьамка, 400 тонн гаргга бьмадаараш деккха хилар.

Района серрига пхьайтта колхоз укх пятилетке рентабельноста чІоагІача ларда тІа яьинай, лакхьу пар ахчан доходаш.

Къаьстта ударни дар юбилейни, 1970 шу. Райопо кхоачашйир дулх кийчарен кхийола хьайбай продукташ йоккхара план.

Планашецпка хьалкхедир дика хьийкъа тхьамка. План 515 тонн йолаш пачхаьлкхенна 700 тонна дІаяла лерхІ колхозоша. Тахачерча дийнахьа заготовительни пункташка дІаленна 430 тонн доккьаленна дистагІа дола тхьамка.

Боккха теркам тІабохийт хьайбай боахам дегІабоалабара. Боахамашта юкъейоалаьй турови отелеш. Хьайбаш доакъоеш Іалашдаь, Іа деккара сомешеш тоаьй.

Из деррига дуделаш партийн организацие беррига организаторски политически болх тоабор бахьар долаш, къаьстта аьлча, социалистически яхь дикагІа кулгалдар бахьан долаш. Района къахьегамхой гІерт лаьттеа, тІехдика дикагІа пайда эца, хьайбай боахам дІахо а дегІабоалабара раьфраш болх бе боламийта.

Хургйолча съезда сийна пачхьалкхенга дула доххара ах шера план 15 март тІаккхоачаш кхоачашъе, 10 март тІаккхоачаш пархьелаш боахам а біаьста кхийна дара техника а кийчъе тІайииад ножайюртахоша. Производственни культурин гІулакхашта лаьрхІа йола объекташ шерра хьалъеш я.

Нов. Янгульбаева обкома пленума тешам лу района къахьегамхоша шоай дош кхоачашдаргдарах. КПСС XXIV съезд кердача толамашца белгалйоаккхаргхилара.

«Красный молот» завода слесара А. А. Даниленкос дийцар парте XXIV-ча съезда сийна лаьпа социалистически яхь иштта лел, шера а пхе шера в йола вланаш кхоачашъяра, общественни производства эффективность мамоета лакхъяра, оборудованех дикагІа пайда эзара, вузкъа кходараш дозарен. Іилманен техникаен хьагаІзаьинараш мамоета чезкаюкъедоеладара тІехьа лоатгабела къовсамах. Предпоите дІахо а шерлуш латт коммунистически къахьегама тІехьара болам, цукха дакъа ловцаш ва хІанз 1500 сагІ. Коммунистически къахьегама коллективе сийлен цІи яьккха в шин цех, 18 бригада, кхо смена, пхи участок, кхо отдел, производстве хьалха латтача 906 сага коммунистически къахьегама ударниха цІи еннай.

Ленински юбилейни вахта дІахо а хьош, аьлар оратор, машинашъераша яхь лоаттаю шера планал хьалха кхоачашъяра тІехьа. Съезда хьалха тІайина доккхий декхараш кхоачашдеш да. Дика инициатива дІайолайир фонтанни арматура цехе хьалха латтача болхлой группа — экономически эффективность лакхъяра тІехьара яхь дІайолайир. Съезда долче совгІата планал совгІа масеха эзар сома чехьа продукци яла а лаьрхІа. Хьалха латтарашта тІехьа болхараш гучабаьннаб. Геттара дика болх бу хІара бетта У-8-3 ихача насоса 2000 втулка егІйолаш декхар тІайина бригада. Из планал дикка тІех да. Ше тІайина декхар толамца кхоачашдеш ю.

Из иштта дале а яхь віаштІехьйоаккхача хІанз а кхочамбоацараш да. Дукхача къахьегаман индивидуальни декхараш юкъара характер йолаш да, учет а хала хул. Укхаза бехк ба цу лоархІамерча гІулакха тІехьа болхлошта новкъостал дечаи цехий кулгалхой.

Аз болх бу цхьан нарядагІа бригадни способаш. Къахьегамах доагІ совгІа алапи оттаду бригада членаша оттаеча тарифни разрядашка хьажжа. [illegible] тхоаи [illegible] хІаьта [illegible] бетта итогаш ю, котолмарашта карара кара тела вымпелаш ахчан премии лу.

Тха цехо лоаш деппад материалаш кхомбеш дІахийтара, технологи эргаьккха тоара, рационализаторски предложенеш юкъейоаладара чотах пятилетке планал тІех 200 эзар сома пайда бе. ХІаьта хІаззе а 276 эзар сом пайда баьб оаха. Цхьабакъда заводе кхы а чІоагІагІа ремонтни служба хиндалдоа результаташ яхь а диката тІа хургъер.

Юбилейни шера этаоа дикагІа йола событи далар, — аьлча дІадоладир ший къамаьл обкомпрофа председателя О. С. Беневa,— республика къахьегамхоша хьалха латтараша Дальнейна пятилетка заданеш кхоачашьярах равояр далара.

«ХІанз производственни коллективашта хьалхашиа оаг керда декхараш: шера план толамца кхоачашьяр съезда хьалхара декхараш кхоачашдарои. Цу во лерхІаерашта гІулакха беш хила беза ерригача профсоюзни организацей бокх, КПСС ЦК июльски Пленума, парте областной комитета, ВЦСПС IX пленума решеней лерда тІа профсоюзий обкомаша, горкомаша, райкомаша КПСС XXIV-ча съезда мазоаттІаоа накъадахара гІулакхаш до лаьрхІад. Съезда хьалхара яхь дІайолаяь А. Шерипова цІерагІча Грозненски нефтемаслозавода коллектив дьалаьгача промышленностех юрта боахамен предприятей инициатива хьал а лаьна, дІайоавзийтар облсовпрофа президиумо. Республика Министрий Советапа цхьаца социалистически яхь кхоалгІча квартала итогаш яьй, хьалха латтача коллективашта хьожа а яь, дІаеннай карара кара тела байракаши ахчан премени, промышленноста 38 предприяти сийлен республикански Доска тІа яьккай, 40 предприятн облсовпрофа къахьегама сийлен книжка тІа язъяй.

Москваи, Урала хьокханах социалистически яхь формаши методаши хаддаза ергаяьхе тоа в еш, профсоюзни комитетан, цехий, предприятей, участкий, агрегатий, установкий, бригадий коллективашца парте XXIV-ча съезда цІерагІа хиларо боккъо яккъара тІехьара яхь віаштІехьяьккхе йолдалы.

ХІанз профсоюзни организацеша шоай декхар лерхІ профсоюза членашта — болхлошта, колхозхошта, гІулакхерча наха юкъе беча организаторски кхетамен балха тІа кхагІдьинар чІоагІдарах, кердача пятилетке социалистически яхь дІахо а дегІабоалабара лерхІаш дикача опытах пайда эдарах. Облсовпрофа белгалдаьккхад 1970 шера цхьоалагІа декабрь тІаккхоачаш республика Министрий Советаи комсомола обкомаш цхьана съезда хьалхарча социалистически яхья поредакени цун итогаш яра хенаха йола предложенеш кийч а яь. КПСС обкоме дІачуяла, цу яхье котбаьнарашта моральни материальни поощрени яра гІулакхаш оттаде. Оаха бакхьахье долаш лерхІ КПСС XXIV-ча съезда сийна йолча яхье къаьстта белгалъяьнна коллективаш дІатІаахзергйолаш КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, комсомола обкома къахьегама сийлен Книжка оттаде, цу тІа яьхача коллективашта языенаш а кургйолаш. Шера плана съезда хьалхаро декхараш закал хьалха. 25 декабрь тІаккхоачаш, кхоачашъе предприятеш производстве хьалха латтараш республика кепайоазонен сийлен телевизиони Доскаген гІолла шеоа дІабовлийта.

Ше къамаьл даь волаш нов. Беляева белгалдаьхар социалистически яхь віаштІехьйоаккхаш яйкиелуй йола цхьайол цІенхашттера кхоачамбоацараш, уж дІадахаде лаьгзаш белгала а дахар. Оратора къаьстта юкъ социалистически яхь віаштІехьяьккхарен цунна кулгалдарен ленински принципех, кхетамаш хьалъеш декхараш кхоачашдеш беча практически балха уж шерра юкъейоалара тІа в, кхийхар.

ТІайина социалистически декхараш кхоачаш а деш, «Советская Россия» яхача колхоза, — аьлар цун председатела Ш. А. Абдусаламова, — къоастамболлаш дола хІамаш карагІдьиниад. Пачхаьлкхенга бьмадаараш, шекара свекла, дулх, сомаш, алат, кхийола продукташ йоххара йола пхе шера план кхоачашьяй. Шоза ахазен алсамьяьинай колхозе доходаш, хІаьта укх шера 1280 эзар сомага дІа а кхаьчай. Из да юрта боахама производствана специализаци ярах хьахиннар. Бьмадаараш пхеаза дукхагІа дехкад. Бьмадаараш леладар дегІаккхулара цІенхашттара теркмо ю. 120 тонн бьмадаараш берхІала доххайш йола пункт хьалъяь, хьалъе йоланьй 500 тонн бьмадаараш лоаттадара йола моттиг, консервни завод. 10 пленочни теплица елга лерхІ оаха. Колхозе бьмадаараш кхеделга промышленни ларда тІа доалаш доагІа. хІаьта тІадоагІача пхе шера уж 20 эзар тоннага кхоачадеш кхеде уйла а я тха. Тха свекла лелераша пхе шера планах 7 эзар тонн дІаяла кийзача моттиге 20 эзар тонн мерза овлаш дІаденнад. Хьайбай дукхал шоза алсамьяьинай.

Укх пятилеткагІа чІоагІъеннай колхоза материально - технически база. Капитальни вложенеш иттаза совгІа дукхагІа яьй. Специалисташта итт цІа, водопровод, баня, хьайбаш лелаеш йола дукха а помещенеш, гараж, дукхха а кхы объекташ хьалъяьй. Ерригача механизировании парк керданьйккхай. Юрт йоазаргйоадача яьнна дІаэттай. Укх шера а дика лел гІулакхаш.

КПСС XXIV съезда кийчлуш колхоза членаша тІайинад 1971 шера 1 февраль тІаккхоачаш дулх доккхара ах шера план кхоачашьяра, 20 март тІаккхоачаш шура йоккхара квартальни план кхоачашьяра, февраль чакхбоаллаш [illegible] бьмадаараш [illegible] біаьста кулгараш [illegible] кийчо ара дехар. [illegible] кхо, лаьттанга эзар тоннага кхоачаш минерални удобренеш йохийтаргья. Къоастам боллаш дола декхараш тІайинад ялат, бьмадаараш, шекара свекла кхеера хьакъехьа. ТІадоагІача шера колхоза доходаш 1,8 миллион сомага дІаккхоачаергья.

Цхьабакъда, колхоза балха юкъе кхоачамбоацараш а да. Кхоачашъяьяц шура яккхарен пачхаьлкхенга йоххарен пхе шера план, во лелабу племенной болх, цудухьа хьалий продуктивность лоха я я. Лаха я лаьтта лелахара култура. Йизза пайда ийбац хий деззача лаьттаех. Цу дерригена а бехке я колхоза правлени партийни организаци. ХІаьта иштта боахамашка капитальни планировка еш дІайийна хІама хьахула лаьттан тІоа ше хиначна моттиге юха па кхухьаш йола «Сельхозтехника» объединени «Чечингушводстрой». Малхбузен электрически сеташа, опораш в егІа, дерригача хий декхаче лаьтта гІолла чакхйоалаш электролинеш а яккхь, юькоз зогІап хьисаде хий деттача установкаех пайда нйба йиш йоацача оттаньй. Укхалара гІулакх нийсдаьнаш деза.

Ше къамаьл даь воалаш нов. Абдусаламова колхозой цІерагІа пленума тешам белар парте XXIV съезда сийна тІайина декхараш хаьал хьайна кхоачашдергхилара.

Къамаьл де дош лу КПСС Сунженски района хьалхарча секретара К. П. Арестова. Юбилейни шера ударни вахта дІахо а хьош, йоах оратора, района къахьегамхоша КПСС XXIV съезда сийна йола социалистически яхь йоаржиний. Шоаш тІайиначa декхарех ка маьхала а юблиш лоархІаш «Сунжанефть» НПУ, газ чакхйоахача завода, консервни заводий, «Чечингводстрой» ПМК-7 коллективаш. Иштта, дахха укх шера а «Сунжанефта» болхлоша планал совгІа 60 эзар тонн мехкдьатта, біаьи эзараш кубометраш газ йоахарга.

Партийни организацеша кулгал а дош, укх пятилетке дикка доккхий хІамаш карагІдьинад колхозийн совхозийн къахьегамхошта. Боахамий экономика чІоагІъеннай, лаьттен хьайбаши лелаларца продукци йоаккхилга дегІадахаь. Къаьстта а дика хІамаш карагІдьинад «Победа» яхачен Шеча Эскара цІерагІчен колхозашта а, хІаьта иштта къаьсткъаьстача бригадашта а хьайбаш леладеча фермашта а. Іалашдудийнар дІачІоагІде а из дІахо дегІаххуьа а гІертан а района партийни организаци.

Партийни организацей инициативагІа юрта боахама къахьегамхоша КПСС XXIV съезда сийна тІайинад хьалхарча квартале пачхаьлкхенга 1150 тонн дулх, 3300 тонн шура, 350 эзар фу доххара а, хІаьта иштта тІадоагІача шера лакха хьувкъам боамххилга ІалашдергдЫла дукхха агротехнически гІулакхаш чакхдахара а декхараш.

Нов. Арестова йоаз района къахьегамхой шоашта дьалхашна оттадаьча декхарех сийленца лоархІабергхилларах тешам бенна ше хилар, хІана аьлча яхья верта латт вай парте тешшамера тІемахой — коммунисташ.

Геттара доккхий а бехктокхаме, я декхараш латт юрта гІишлошъерашта хьалхашка. Дукхача хьале цар балчах тийша да юртбоахама производства деррига доаьаш дІахо дегІаккхулилга, юртара культура айолга. ТІаккха шийна тІадиллача лоархІамерча гІулакхах иишта лоархІамо «Чечингсельстрой» треста коллектив, халагІа халонаш нийслу цун балга тІа? Парте обкома пленума пунах дьша дийцар треста управляюще Э. Э. Исмаилова.

КПСС XXIV съезда пакъбоалхай юрта гІишлошъераша капитальни балхий итт бетта план кхоачашъяьй генеральни подрядегІяр 114 процентай шоай нижалчарьер 117,5 процентаи. Соаххарча цу юкъагІарчунца нийсача капиталовложенеш 17 процент дукхагІа кераерзаьй. Къахьегама оасарле лакхъяьй хьаьнна 15 процента, сохкарчун 36 процента дукхагІа. Юрташкарча моттигашка эксплуатацие хийтай хьайбаш леладара дукхха а помещенеш, нах баха цІеноаш, школаш, больницаш, берий учрежденеш. ЛоархІам бола хьоккам ба треста гІишлошъера организацеш болх рентабельни бе ялар, цар кулгалхой кІоаргагІа экономика дух тІа бувлаш хилар. Иштта, нагахьа саина соахх дикка доккхий зенаш хилийтадале, укх шера итт бетта чухьа 221 эзар сома пайда баьб.

Цунна цхьаьна, белгалдаьккхар нов. Исмаилова, гІишлошъера дикал, масса а хана хилац хила мабоагІа. Йолаш я шоашка дІа ма йоахалу халонаш а. Во да юрташкарча гІишлошъерий балха цхьаьне а координаци еш ца хилар а, хІаьта из бахьан долаш наггахьа нийсденна а ла Іеш нийслуш да планаш уттаярца хоттам боацаш хилар. Хетадуш да, хьайбаш леладара помещенеш, берий учрежденеш хьалхарча аргІапна эшача, уж чІоагІта тоаш доацача хьалъяь, аьнна. Цу тайпарча хьалаца дІахо машар хила йиш яц.

Оратора хьоадир юрташкара гІишлошъераш бахара долча цІеношца Іалашбара дош. Кхоачам хила йиш йий «Чечингсельстрой» треста болхлошка укх тІеххьарча итт шера чухьа 97 квартира йола цхьа цІеноц мара яхьча ца хилара? Яине а яц! Цудухьа да хадраш геттара дукха балхара дІаюлаш-тІаухаш хилар. Долла а хІама де деза юрташкарча гІишлошъерашка шоашта а баха цІеноаш дейтара. Шеко йоацаш де юртапна гІишлош хьальери эксплуатацие ахийтара цо сихдергхилар.

Трибуна тІа — Шелковской района «Коммунизм» колхоза председатель [illegible] Т. Табанова. [illegible] колхоза къахьегамхошна [illegible] хьалхара шу хьалха тІайина доккхий социалистически декхараш: хаиах хьалха, 1970 шера январь бетта, дерригача хьоркамех йоли пятилетка заданеш кхоачашъяьй. Боахаме дикка лакхъенний къахьегама оасарле, рентабельноста боарам дегІабенаб.

Ка маьхала а йолаш кхоачашъяьй 1970 шера план а. Хаттана хьалаш геттара во хиниалаш а доаккъараши фуцен Іалашхинной колхоз. Общественни хьайбаш дикача хьале а долаш Іа дахкха доладеннад.

ХІаьта из деррига а Іалашдудиннад, хьалхарча аргІагІа, колхозой къахьегама энтузиазм, социалистически яхь дегІаахар бахьан долаш. Партийни комитет масса а тайпара яхь шерье, ханнахьа цун итогаш е, котбьнараш дестабе, хьалха латтача опыта пропаганда е гІерт.

Парте масса а оагІора юрта къахьегамхой йоакхо еш хилар чІоагІа раьзи хилара цуина барках яхаш болча, хургйолча партийни съезда дегаш айлахьа тха колхозхоша. Специалистийн бевамца тІанйду кердача пхе шера а, хІаьта иштта хургйолча КПСС XXIV съезда сийна а йола коллективний шо-шоай къаст-къаст тан дола декхараш.

«Коммунизм» колхоза къахьегамхоша тІаш съезд хьаелла ди тІаккхоачаш пачхаьлкхенга шура дулха доххара йола квартальни планаш кхоачашъяра, ххамьара біьастан балхаш чакхдахара мангал дьакхараи йизза кийчо яра, кханкен ииьсий бешемашцен дуккха а лоархІамегІера агротехнически гІулакхаш чакхдахара, в. кх. дІ. декхараш.

Трибуна тІа — республика мотгерча промышленноста министр К. И. Оздоев. Отрасле къахьегамхоша, аьлар цо, хиний хьалха, 12 ноябре, кхоачашъяь яьккхай промышленни производства юкъара объема, хьаккехах йоли пхе шера задани. Продукци арахецилга шоаза совгІа алсамдаьккхад. Цу тІа а тІаккхийттар Іалашдаьд къахьегама оасарле лакхъяра, керда технологи юкъехалхьяра, процессашта механизаци яра, къахьегам віаштІехьбаккхар дегІагІа тоалара, йоаю балха да кІезигъяра чотах. Пхе шера халкъа потребление товараш планал совгІа цаІн ахэ миллион сома маьхе кийчъярда.

Пятилетка йолалча дика йоаа бе долалийтай пхиь предприяти — кхоь республика районашкаш ши Грозне. 60 тайпа совгІа хІамаш хьаьга карадерзалаьа. Культурно - бытовой гІулакхашта эша товараш араецилга 1,2-за дегІаденад, бытовой химикараш — 2,1-за, художественни промыслаша хьаю хІамаш — 5-за, хІаьта сувенираш — 150-за. Продукцена реализаци яра йола укх шера итт бетта план в тІеккхоачашъяьй.

ХІаьта а, аьлар оратора, долла а хІама лерттІа лелац тха. Хьаеча дІамай итт тайпан хьакъехьа план кхоачашъеньц: дала дезера 1139 кІезигагІа дениад аьшка мехгеш, мебель — 65,6 эзар сома, лоазаи елаш кийчьон хІамаш — 37,7 эзар сома, к кх. дІ. Из да цхьаболча кулгалхоша шоашта тІалнила гІулакх бехктокхам боцаш лоладарах хьаьннар. Цул а вогІа да брак яь продукци араяьа мотиигаш нийслуш хилар.

Цхьайолча предприятешка лохача боарам тІа да къахьегам віаштІехьбиннар, продукцена реализаци яра, продуктета дІалоадерлохадара план кхоачашъяц, алапе фонд совгІа дІаухийт. Из хьалхарча аргІагІа Назрани Ножай-Юртовски райпромкомбинатийн «Металлист» заводен хьакъехьа да. Долла хІама віаштІехьа дац материалашцен бедалиен Іалашхилара хьакъехьа а, хІаьта цо предприятей болх юкъагІа а боах.

Предприятей коллективашна, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна долла а хІама лу долаш дола кхоачамбоацарашца дІададахара, шера план ханал хьалха кхоачашъяра, кердача производствени толамашца парте XXIV съезда пакъьяхара.

Къамаьл де доаш лу КПСС Советски района хьалхарча секретара А. А. Абдулаево. Цо дуьц районни партийни организаце, партийни кулгалдара стиль толашагІа тайпара тоа а еш, пхе шера плани социалистически декхараш кхоачашдара къовсам иштта лоаттабьй. Укх шера цхьоалагІа ноябрь тІаккхоачаш района къахьегамхоша кхоачашъяьй пачхаьлкхенга дулх, фуаш, ялат доккхара пятилетка.

Юрта боахама къахьегамхошта къаьстта беркате хиннад юбилейни шу. Дикка лакхбеннаб кІийн хьажкІийн, тхьамка, коартолий хьувкъам. 400 эзар сом совгІа алсамьяьинай ахчан доходаш. Кхоачам хилла кийчдьа доакъараш, йистедоалаш латт либа лаьтта оахилгеи гураьа дуй ялат дІадуылгеи.

ДикагІа дола толамаш дьахад Орджоникидзе цІерагІарчен Ленина цІерагІарчен колхозаша.

Цхьабакъда, — белгалдоах оратора, — оаха хІанз в Іалашдаьдац къахьегама оасарле планагІа лакхъелган продукцега дІадодар лоадеган. Колхозашка хІанз а дукхагІа дола балхаш кулгашца ду, лоаман техника яц. Ерригача бьмаоагІаш лелара продукци йоахнна ходам боллаш чІоагІа лакхдарен хьайбай дукхал алсамъяккхаран еш аха йиш йолча лаьттай майдаш шерьелга. ХІаьта цу хьакъехьа Советски района къахьегамхой республикански организацешкара новкъостал хилар га хьежаш а ба.

КПСС XXIV съезда пакъбоалхаш района къахьегамхоша тІайинад съезд хьаелла ди тІаккхоачаш пачхаьлкхенга дулх, тха, фуаш йоххара йола шера задани кхоачашъяра, віаштІехьа, цо дейташ хьайбаш Іангара лахара декхараш.

* * *

Дийцача деша хьакъехьа пленумо тІайинад шерра решени.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН— ХАНАЛ ХЬАЛХА!

РУС-МАРТАНА районера Мичурина цIерагIа совхоз дуьхьхача доакъоех латта боккха боалам а дииа дIаттай. ДегIадаьккхад цуй керттера доакъош — промышленни сомийн бешамаш лелаелгех хьайбаш леладелгех. Цу юкъа кхы тIа а хьадаьд дукхха доакъош — хлаташ, шекара свекла, бахьадаараш кхедар, дулх даккхар, кохкарий леладер.

1965 шера КПСС ЦК мартовски Пленум хиннечул тIехьагIа юртбоахама продукце керттера тайпаш дикка дегIадаьккхад.

1970-ча юбилейни шера деккарех дерригача хьокхамашта дика лоархIаьй совхоза коллектив. Ялат даккхара план 120 процент кхоачашъяьй, сом баккхара — 145, шекара свекла яккхара — 145, шура яккхара — 104 процент. ХIаьта бахьадаараш планагIа лаьрхIараш чиссел даьхад.

Юбилейни шера алам толаме кхоачашъярах боккха тIа баьккхиб питилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяргахьа.

Паччахьалкхенна продукци дIалара пхе шера задани дерригача хьокхамашта кхоачашъяьй, хIаьта сом — шоза, шекара свекла дулхи — цхьаь ахаззеи совгIа дуккхагIа деккид.

Шекара свеклай хьукъам тешаме лакха кхебу совхоза къахьегамхоша—пхе шерах хIара шера юкъера лаьрхIача 300 центнер совгIа. 1970 шера 350 центнер, гурахь дуьче ялатий 30,4 центнер, хьажкIаш 26,5 центнер, хIаьта Межидов Iалаудин управляющи Исаев Ахьмад агроном волча II-ча отделени 333 гектара тIа дIадийача гурахь дуьча кIая хIара гектара тIера 33 центнер яьккхай, совхозе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара гаьарг долча сома 84 центнер яьккхай. Нов. Исаев Махьмада бригада хIара гектара тIара гаьерг долча сома 115 центнер яьккхай.

1970 шера яьккха шура 1964 шерарчул 750 килограмм дуккхагIа яьккхай шура хIара Iатта лаьрхIача, хIаьта совхоза доаркие ков. Абуев Алмата хIара Iаттагара 3800 килограмм шура яьккхай. Цо хьахьокх шура дуккхагIа яккхара хIанз а пайда эшаза йиса резерваш торонаши дилар.

Дикка лаккхеннай къахьегама овсарле. Лаккхбеннаб совхоза болхлой материальни вахарех боврам, хIаьта цу гIулакхо алсамбоах къахьегамехи производство дегIабоаллараш мах телара материальни стимулаш.

1964 шера юрта боахаме йоаххаш хиина еррига продукци маьха 600 эзар сомал тIех яцар. Цу хана цхьан болхлочоа лоархIаш яьхха продукци ерригa а 820 сома маьха мара хцар, шера юкъера лаьрхIача хIара болхлочуа алапи 735 сом доаладаьча а, хIаьта из бахьан долаш совцов 200 эзар сом совгIа эз хиинад. Кхы тайпа да сурт 1970 шера. Ерригa йоаккхаш йола продукца вIашн нийсдеча маьханца лаьрхIача 1,2 миллион сома маьха йолча е керда техника юкъе ккахьари къахьегама овсарле лаккхяри бахьан долаш шоаза дуккхагIа хиланча хана. Укх шера хIара болхлочоа лоархIаш 2230 сомах продукци йоаккхаргьа, шера болх беш бола болхлой 560 саг мара ца вуташ хIазигбеши цхьан болхлочун шере юкъера алапи 1100 сом, вешта аьлча дукхьал ахчаниц луче дола алапи 50 процент тIаяхетаии доладаьехь а.

Болхлой къахьегама овсарле лаккхъара, лаьтта леладарех хьайбаш леладерех культура дикка товара, совхоши производства дерригача доакъошка еррига продукци алсамъяккхара а из яккхарга дIабода мах лоабара а чотах 200 эзар сомал кIезигагIа боацаш цIена пайда бе лерхI оаза.

Лаьттанцара йоала продукци дуккхагIа яккхара новкъостал даьд оаха кийчъяьчен питилетка шерашка чакхъяьнаьчен дукхача мероприятеша. Хий дехкачо лаьттаех пайда дикагIа ба, совхозе дикка балхаш даьд 360 совгIча гектара тIара кIотергаш дIайовкъаши уж каралерзадеши, хин эрозеш кьовсам лоаттабош. Iоухаш дола эи тоатолех дIалостадеш лаьтташ доккъалеш, хIаьта из бахьан долаш 600 гектара тIа дика хьукъам тела доладенная уграл тIаккхина лаьтташ.

ХIанз совхозе бокъонца Iомаьь а юкъейихьа а хьаяй яхашкара керда севообороташ, Iилмиа ларда тIа леладу хIара кхайнен участкаш оттаьнча агрохимически картограммаш тIа хьахьокххача тайпара лаьттанцарча хьовкьали зевасага хьежжа удобренеш товсаре боарамош. Хий дехкача лаьттаьта оттаь къьастта агротехника я. Совхозан производства юкъелоаладаьд прадлужникаш йоаллача нохаршица 25—27 сантиметр кIоарга культурин оахам делга, хIаьта шекаре свекла дIаюв лаьтта 32 сантиметр кIоарга оахалга. Зяба тIехьагIо оах лаьтта удобренеш а товсаш.

Совхоза кхашка шерра юкъейоалай шекара свекла дIаяргIола лаьтта кийчъара керда технологи. Цига тIера культураш чуйцe ялларие дисcаш йолча лущильникашца юхаш бухйоахаш 6—8 сантиметр кIоарга оахам ду. ХIаьта овсар тIаладарге хьежжа корпусной бола из тувсача нохаршца шоалагIа хоарцаю юхкаш хьалхагIарчул шоаза кIоаргагIа, хIаьта тIехьара зябь ноябрь бетта 30—32 сантиметр кIоарга оах, хIара свкара тIа 5—6 центнер удобренеш а товсаш.

Лаьтта леладара культура лаккхъара ниисса боккха бола бьаб хьайбай боахаме а. Боахамерча дерригача деттача доахах вламел совгIа дараш племенной фу тоаллаш да, хIаьта шитта хьй я корташ, хьалхаду оахаш ихедьча доахаца фух дола шинаргаш. Халача балхашта йиза механизаци яй, 400 Iатта башкадийк ше коровник, 500 Iаьса лаьрхIа кхоъ телятник хьалтьяй, хIаьта 200 Iатта лаьрхIа дIхьаьха коровник хьалъе а лерхI оаха.

Iаьца дие гIожа, моша концентрированни доакъараш Iалашдеш доахенна, помещенеш кийчъяй. Укх шера дика хьийкъай доакъарий культураш. Горохах а текла дIадийнача кена аьла 57 центнер яьккхай хIара гектара тIера, цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаболла боьцаш — 32,5 центнер.

Дикка тоаденна совхоза болхлой культурно - бытовой хьалаш. Пятилетка шерашка планал совгIа шекара свекла, сом, ялат, шура, кхьйола продукци яккхарах шоай керттерча вламел совгIа кхы тIа а премиальни а 300 эзар сом гарта денная совхоза болхлоштен специалисташтен, хIаьта из бахьан долаш хIара болхлочуя деэала бюджет йоаккхагIа хиннй. Кхаь а юрта водопровод йиллай, йиза электрификаци яьяньяй юрташкел производствени объекташкех, хьаллаьд дукхо чуIе цIенош, бани, д325 моттиг йола культура ЦIа, механически мастерскаш, кхьираш.

Кхашкара балхаш дика чакхдаьхад совхоза коллективо, 20 ноябре аьла ергйоалаш я зябь, ремонт чакхйоаккхаргьа юртбоахама машинашта декабрь бутт юкъехкачаллехьа тракторашта 1971 шера март бетта юхьел.

1970 шера хьалхарча ялх бетта итогех Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советех облсовпрофех карара кара теле ЦIе байрахх а эттара хьалхара ахчаи преми а, хIаьта Еррироссийски яхьа итогех 1969-чен 1970-чен шии шера вIаштта хлаташ ханал хьалха чуйца даларахи планал совгIа паччахьалкхена алет дIадаьлархи РСФСР Министрий Советех ВЦСПС-ен карара кара тела ЦIе байрахх а эттара хьалхара ахчаи преми а еннай тха совхоза.

Кастта хургйоаз вай парте XXIV-гIа съезд къахьегама кердача толамашца болгальяккха а кердоча 1971 шера — кердача питилетка хьалхарча шере социалистически яхьера дьалхара моттиг дIа ца хеца а лаьрхIа я совхоза коллектив.

В. ДРЕВЕЦКИЙ,
Мичурина цIерагIча совхоза директор.

«Подложка» фабрика чуйоагIа яз «Пушкина» ателье хIамаш тегараш дикка къахьегама толамаш доахаш хьабоагIа. Юбилейни шера план 15 ноябре кхоачашъяьй барт болча коллективо. Цитта пхе шера задани 4 шерех 8 беттен кхоачаш е еш планал совгIа 31,9 эзар сома маьха гIуллакх дийд бахача вaха.

Коллективо из толам баьккхача дикка дикъа даьлац хIамаш тегача Чеханова Антонинас.

Сурта тIа: Чеханова Антонина.

И. ПЛИЕВА, сурти тексти.

Кхы а дикагIа

КПСС XXIV съезда кийчо еча хана кхьe а баьнна шоай низ ца кхобеш къахьегаш ба Грозненски электромеханически завода болхлой. Ленина парте съезда къахьегама совгIаташца никъаболх уж. ХIара болхлочо, бригада, коллективо шоашта могар ду къахьегам овсаре хилийтара. Цудухьа лакха да доаха толамаш. Товарни продукци арахьцара итт бетта план 103,7 процент кхоачашъяьй завода коллективо. Цитта дика толамаш даьхад кийчча продукцена реализаци еча а. ЙоагIачул совгIа реализаци яь продукци 217 эзар сома маьха я. Соахк укх хинарчул 52 эзар сом дуккхагIа я маьхальъяккхар. Из тIехьтIехьагIа ... пашш лаккхалар да. Производства керттера дикка къахьегама овсарле я. ХIаьта юкъера дIалаьрхIача соагакхарчул 10,6 процент лаккхагIа я из. Продукце дикала балха хинах пайда эшаьга тоаделен дешаш чудоагIа цу чу.

Пхе шера план кхоачашъяь а яьнна хIанз тIадоагIача шера чотах къахьегаш я тха заводе цхьайола коллективаш. Уж я опыт йола, шоай гIуллакх бокъонца бола мастераш новкъостий Вагапови Ловчиков керте латта бригадаш. Трансформаторни подстанцеш арахецара пхе шера план 30 октябре кхоачашъяьй цу барт болча коллективаша. Цхьаькха санкат доацаш хул цар кулгех чакхъяьнна продукци. Цитта шоай пхе шера заданеш кхоачашъяь литайни пехен силовой шкафаш кийчъеча участкан коллективаш а. Белгалбаха дол къьастта дика къахьийга цхьабола болхлой. Уж ба из, Отапсов, Халапов, Ахмиев, Ветерханов, кхьберваш. Баьде тIа шоаш ца кхобеш къахьегаш дикка хьохкамаш дахарах Сийлен грамоташ тийнай, баркалла кхийкадаьд царна. ДIахо йоаача хана кхы а овсарегIа къахьега лорI завода болхлоша.

О. МАТВЕЕВА,
Грозненска электромеханически завода планови отдела начальник.

Дика хьийкъай

Доьнхий толамаш даьлад укх юбилейни шера Малгобеко района «Ингушский» совхоза шекара свекла лелаераша. ПланагIа 180 центнер чуяца езача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 300 центнер мерза оалаш даьлад цар. Укх юбилейни шера планал совгIа хIанзале 200 тонн шекара свекла ехкай боахаме. Цул совгIа, бригадникха довгIа, паччахьалкхенга из юртбоахама культура йоахара пхе шера план совхоза къахьегамхоша хIанзале 230 процент кхоачашъяьй.

Уж толамаш даьлачарна юкъе къьастта дика къахьийгад гектаркаша Бопов Башира, Белхароев Iусмана, Цечоева Шаьша кхычар. Укх шера Башира ше леладеча 1,5 гектара тIера 623 центнер мерза оалаш чуйцад. ХIаьта Iусмана шиь гектара тIера — 980 центнер. Цу тайпара ганта хьекхамаш даьхад Шашас а. Шоай къахьегама толамаш тIайовгIача КПСС XXIV съезда кетаду «Ингушский» совхоза шекара свекла лелаераша.

Х. МАГОМЕТОВ.

БУРУВДЕТТАРАШ

КПСС XXIV съезда сийна вахта латтача Грозненски техника бурувдеттача контора ноа. Тарековна бригада бенних толам баьхкаб. Пхе километр кIоаргача № 115 йолча скважина чоалхенча геологически хьалхане лаьттана а кьогеш шера теха доза бурув 16 ноябре теха баьннаб бригада болхлой. ХIанз 1971 шера чотах хьег цар ноъ.

М. ЛЕВИН.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Укх шера 42 эзар метр бурув теха дезаш ба Старогрозненски толкама кIоарга бурувдеттача контора болхлой. Плани парте XXIV съезда сийна тIайийца декхараш сийлехца кхоачашдара хьинар айдаь къахьег мехкадьтта техкараша. Итт бетта планагIа лаьрхIачул совгIа 113 метр бурув техад. ХIаьта соахк укх хьанца нийсдича доагIачул совгIа дерригa теха бурув 2750 метр да. Кхы тIаккхийта мышка йоацаш къахьегама овсарле хакхъара чотах хьахинар да из. Из лакхъе вIаштIехьдаьннад бурув тохара технологи эргакккхарах. Бурув тохача керда техника балха юкъехкуларе дикка аттача боаккх къахьегам.

Алмаз, нхыдола кердадараш юкъехкуьлаш бурувх бина пайда хиъбу, электроэнерги, реагенташ, кхьйола материалаш кхомбеш дIаухийт бурувдеттараша. Цудухьа итт бетта бурув тохарга дIабода мах дикка лохбеннаб. ТIаккха оушах хиина пайда боккха ба.

Парте XXIV съезда сийна яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг мастера ноа. Кротова кулгаллеча бригада болхлоша лелаю. Старогрозненски мехкадьтта доаллача майде № 700 йолча тIехкIоаргача скважина тохкама бурув тохаш я бригада. ВIарччача шера 3800 метр мара ца дезача хIанзалехьа 3871 метр совгIа бурув теха баьннаб бригада болхлой. Цитта кIаьхкхане а шийн вIаьIоагIийр цу барт болча коллективо коммунистически къахьегама сийлен цIи.

Къонача инженера коммуниста ноа. Марудина кулгаллу бригада «Межтробетная-1» яхача сквалжине тохкама бурув тохаш я. Цу экспериментальни скважина кIоаргал 5300 метр я. ХIанзлехьа 3264 метр совгIа бурув кIоаргденнад. ВIарччача шера тоха дезаш хиначул 37 метр дуккхагIа да из. Цитта юбилейни шера заданий тIанйца доккхагIдола социалистически декхараш толамца кхоачашдаь а яьнна тIадоагIача шера чотах къахьегаш я ноа. Попов керте латта бурувдеттарий бригада а. Шоай уж къахьегама толамаш хьажсарча парте XXIV съезда хетаду мехкадьтта техкараша.

Белгалбаккха боагIа ремонтно-прокатни цеха болхлойи вышкаш ерийн къахегаш. Ремонтно - прокатни цеха болхлоша мел яшачунца кхоачам хинлал IалашIIб бурувдеттараш. Шаккха а кхачийтаьц царга санкат долаш йола инструмент, кхьыр. Шоай боккагIа цхьаккха а минута эзьа йоахийтацц бурувдеттарашка. ХIаьта вышкаш ераша уж хаинахьел тIехкийкен хьалъо. ТIаккха хоаш ца хий мехкадьтта техкаранта планаш яхара мел доккха новкъостал хул. ДIахо а доаха толамаш ноа ца доллийташ съезда хьалхара лаьтта дIахьош ба бурувдеттараш.

А. ТИЩЕНКО.

СВЕКЛА ЧУИЙЦА БАЬННАБ

Дикача толамашца КПСС XXIV съезда наькъайоода Шальа района Ленина цIерагIа колхоз. Кхашка кхееча ерригача культурай хьукъам планах дикка тIех кхебаьб цу боахама механизатораша.

Укх декошка шоай дош аьнних боахама свекла лелаераша а. ХIанзале шекар доаккхача заводе 9960 тонн мерза оахаш дIаккхачийтад цар, планагIа доагIараш 7600 тонн мара ца хиннача.

Шерра аьь" йоаржаьь къахьегам хиначa боахама зоеьльиитта юкъе хьалхе Мегиншева Ровзаш Таналкиева Асман керте латтача коллективаша яьккхай. Шоай хIара гектара тIара 430 центнера дIакхоачаш шекара свекла чуеннай цар.

С. ХАКИЕВ.

УСТАГIАН ДУЛХ ДУКХАГIА ДАККХАРА

КПСС июльски Пленума фешенея кхоачашъяра тIагIертта къахьегаш ба Шелковской района хьайбаш леладераш. Ханал дукхо хьалха кхоачашъяьй цар дулх, тха, шура, фуаш доккхара пхе шера заданеш. Цхьабакъда, карагIдаьннар деттача тайпара доккха да аьлча бакъхургдац, из дикa хьагу цар балхи анализ йича. Са безам ба же боахам хьа а ийша из дегIабоплабара района боахамашка хIанз пайда эшаза йолча резервах дуьца.

ДIадахача шера района боахамашта паччахьалкхенга сакача хьайбай продукцех 8252 эзар сом делар, цу дьекъе же боахамах хьахиннар 5506 эзар сом да, духхьал тха доккирах 5102 эзар сом даьккхар.

Даим доккху «Красный пахарь», «Коммунизм» яхача колхозашта «Шелковской» яхача совхозан жа леладерах хьабовла пайда, цхьабакъда, района кхыча боахамашта цох бола пайда цхьан бора тIара балан.

Района дерригача доакхачи дулхах ях устагIан дар да, хIаьта «Шелковской» совхозо дохкачох—90 процент, «Красный пахарь» яхача колхозо дохкачох — 66 процент. Цхьабакъда, района цхьайолча колхозашка устагIан дулх кIезигагIа дохка баьннаб. Царех а Ленина, Мешкинске цIерагIен «Коммунизм» яхача колхозаш. УстагIан дулх цу боахамаша кIезигагIа дохка балар бахьан дулха дIачудала лаьрхIа жа дика кхоабаш ца хилар да, цудухьа каргара комбинате дIакхоача жа дика дерста хилац. Цул совгIа лерттIа вIаштIехьбаккхац цу боахамашка фу тоалдара бола я. Хьалхе дохка лаьрхIараш дыькъаста а дьаь уж дика доажадеш лерттIа кхабара кIезиг—дукха терко еча боахамий жа тоаденна хул. Цитта, «Коммунизм» колхозо 1966 шера деккича жех хIарабар юкъера лаьрхIача 33,8 килограмм доаал долаш бар, хIаьта соахк из цифра 39,4 килограммига дIаккхьачар. ХIаьта район вIарча хьалйиначи дIадахача шера деккача дерригача жех 11 процент мера дацар даккхера дозал долаш, хIаьта шкъера боаргига а кхоачаши гIийлен хиннарш 30 процент да.

«Коммунизм» цIерагIча колхозо жеры кIезиг а деш тха доаккхалга алсамдаккхар дукха. Цунтой дукхагIа леладе баьннаб. Iулашша дукха жеры дола боахамаш гурахь холича хьала тIа отт Iоахарий хьаьга доахарга на хокш. ХIаьта уж дулха комбинате хIазеш хилла я цорех хийра хIама лац, дегIа оида а уж ца хилар бахьан долаш. Цудухьа цхьадолча боахамий кулгалхоша шоашта пайдаенгIа дола наьнкъаш лех, тIаккха устагIан дулх а кIезигагIа дохк. Из де йиш яц, хIанз аьлча шоашта пайдане дар лохош санна паччахьалкхен хьашташ а дищалайта мегаргдац.

Цудухьа тайп-тайпарча фух дола жеца промышленни хьисапе скрещивани йича бакъахьа хургда. Цо хезача Iилмахоша ма яххара, из бола вIаштIехьбаьнначa хьахула Iоахарий дукха тха уж доацича долаши сиха дегIадоагIашен онден хилар бахьан долаш чIоагIа пайдане гIулакх да. Цу тайпара Iахкар ях бутт баьнча 29—30 килограмм дозал долаш хул.

Промышленни хьисапе скрещивани елга вай нехан дукхача моттигашка юкъединьад. Эттара хьалха цу тайпара бола вай республика Наурски района «Россия» яхача колхозе дIаболабаьб. Дулхан тханен дика лоархIа северокавказски фух дола кой кхетийтар продуктивностага даллача хьокхамаш лохагIа долча грозненски жех. Цитта хьаханна Iоахарий цIенача грозненски фух долчул хIарабар 3,5 килограмм тIех дозал долаш бар цхи буттахьа бутти баьннача хана. Цул совгIа цорех пхи сантиметрата кхоачаш дIаьхв тха дараш сентябрь бетта лерга а лерга хIаране тIера шi килограмм гарга тхе даьккхар, е вешта аьлча цу Iоахарех хIаране цIенача фух долчарел 2 сомм 51 кепиги дукхагIа пайда бар.

Кхы а лаккагIа хьокхамаш даьхад укх шера «Красный пахарь» яхача колхозе. Цар острогожски фух дола кой доаладаьдар грозненски фух долча жеца леладе. Царех хьадаьнна ялх бутт баьнна Iоахарий цIенача грозненски фух долчарел 4—5 килограмм дезагIа хилар, хIаьта паччахьалкхенна дIачубенна хIарабар 30 килограмм дозал долаш бар. Цул совгIа доккхалехьа лергача хIаране тIара 1,9 килограмм тха а даьккхар. Цу дерригех колхоза хьахаьар 25 эзар сом совгIа пайда, 2,6 эзар жижа промышленни хьисапе кхыча фух дола кой кхетийтарах хьахиннаб из пайда, хIаьта колхоза жа ткъоза дукхагIа ма дий.

Промышленни скрещивани елга чIоагIа пайдане даларах дукха дуьца дезац. Из массанена а гуш ба.

Цхьабакъда, цхьабола специалисташ цу гIулакха дукхала ба. Биткъе хьоаса бола грозненски фух дола жа кхыча фух долча жеца уврца таллар вхер уж. Из шиа ларда йолаш да, нагахь сенне из болх ферманкa нийса ца лелабойя их вштта хила а торлу. ДикагIдола жерч цхьан ферме хьегул а дааь кIепача фух дола жа лебадара мел эша хьалйш кийчле деза. ХIаьта, вокх ферме продуктивность лохагIа йола жерч вIашагIтеха царна промышленни хьисапе скрещивани е еза.

Из гIулакх нийса вIаштIехьдаьккхача боахамий дулх дукхагIа дохка а же боахама рентабельность лаккхье а торо хургья.

Вай дукха дуьц культурин гIулакха мийча проектовна хьажа. Уж даьгIенаш боахамашка хьийча мера жа аьхи дика кхоабалга вIавтIехьдаргдац. Цул совгIа жена Iаа замалаьа лерттIа доакъар лоатталагга а Iалашдер...

Жа доагIача тайпара Iаигара лахара дика доалъяра бола цa хилар бахьан долаш гурахь Iоахарий гIийла долашша дулха дIачудала дезача отт, боахамаш цитта долк цар жерч а. Цар довл дуккагIча даьхье юкъерчул лохагIа доалаша а. Гурахь царна тIехьара Iоахарий хьакъоастальчул тIехьагIа уж дика кхаьбе а кхаьбе дорстаде йиш йоллаше а.

Из кхы ца хилийтара уйла тIаяхийта аза боахамий кулгалхошеи специалисташеи. Бахьаш дIайийнача жа доажаде а царна эшшача боараме концентраташ, кхьдола доакъар лоаттавалга Iалашде а деза цар. Цхьан денаца аьлча, паччахьалкхен пуните дIалуш бола устагI юкъерчул лохагIа дозал долаш хилийта йиш яц.

Района кердача питилетке тхан дулхи доккхара белгалъяь планаш кхоачашъяллергйолаш я, цхьабакъда, тIагIертта къахьега дезаргда специалистий, жа леладерич. Же боахаме йолча резервах нийса пайда эцара даим терко е еза.

П. ДЕМЧЕНКО,
Шелковской района юртбоахама управлене керттера зоотехник.

ЗЯБЬ АЬХАЙ

Лаьттанцара тIоадал кхоаьга йолча Грозненски районе къьастта лоархIаме да зябе лаьтта гурахь ахар. ХIаьта укх шера 34532 гектар зиба лаьтта аха дезар района боахамий. Из дерригa хIанз аьха а даьннад.

Зяба лаьтта аха белабалалехьа, из болх дикагIча агротехнически хана чакхбаккхара де дезараш белгалдир. Цитта, балха планаш оттайир. хIаьта зяба лаьтта оахача балхашара безам совбаккхара норма кхоачашъеча тракториста 7 килограмм кIа дала лаьрхIад.

Зяба лаьтта аахаш хIара декна юкъера лаьрхIача 350 — 400 трактор яр района кхашка бола беш. Дукха яр царна чархаш йола тракторашe а. Царех хIаране сменагIа юкъера лаьрхIача 5—6 гектар лаьтта оахар.

Районе массарела хьалха зяба лаьтта аьха баьннаб «Горячеисточненский», № 2 йолча бьцадаарийн шурийн, «Юбилейный», Грозненски шурий совхозий механизатораш. ХIанз районера дукхагIбола боахамаш планал совгIа зяба лаьтта оахаш ба.

Тиъаь ворхI трактор яр «Горячеисточненский» совхозе укх гурахь зяба лаьтта оахаш. ЙохI къахьегама толамаш даьхар трактористаша Левчатина, Ахмадова, Зайцева, Гезуева. Норманаш 150 — 200 процента кхоачаш ца еш цхьа смена дIаяхийтанзар цар.

«Староюртовский» совхозе зяба лаьтта оахаш 30 агрегат хилар. Дика къахьийгар механизатораша Саидова, Татаева, Эльмурзаева, кхалсаго — трактористкас Татаева Кусус, кхычар. Цитта Татаева Кусус МТЗ-50 маркех йолча трактора 698 гектар лаьтта аьхар. ХIаьта белгал ба баьхача баргбац Грозненски шурий совхоза механизаторашта юкъе къьастта дика къахьийта трактористаш Ш. Арцакаев, В. Бледнов, А. Шунпов а.

ХьагIадоагIачa шерарча хьукъама лаьтта кийчдеча дилла дакъа лоьнио боахамий агрономаша а. Каст - каста хулар уж кхашка лаьтта мийта мах хьожаш.

Укх шера чуийцача хьукъамо кьадьокх гурахь зяба лаьтта ахар а, кхыдола балхаш а доацача хана чаккдахар мел доархIаме да. Масала, агротехнически прожешаш йоаза кхоачашъярах хIара гектара тIера 40 центнер хьажкIаш чуийцар Ш. Шунпова кулгалдеча звенос.

Кердача питилетка къахьегама шера чуэцаргболча хьукъама дика лард куртьа хIанз гурахь зяба лаьтта ахарах.

Е. ИЗВАРИНА,
Грозненски районе юртбоахама производствени управлене керттера агроном.

ТОЛАМИЙ ЛАРД

Хьинаре къа а хьегаш лакха толамаш доах «Грозннфо» объединене предприятей коллективаша. ХIаналехьа кхоачашъяьй цар пхе шера задани.

Дика да толамаш укх шера. Объединене промышленни предприятеша валови продукци арахецара итт бетта задани 109 процент кхоачашъяьй. Цу юкъа планал совгIа арахийца продукци 5,8 миллион сома маьха я. Цитта лакха толамаш даьхад кийча продукци маьхальяккхара а. План 6,7 процент тIехьхоачаш а еш лийркIачул совгIа 3,6 миллион сома маьха продукцена реализаци яьй. ХIаьта къахьегама овсарал лакхъялара чотах тIаккхитта промышленни продукци 5,4 миллион сома маьха я.

«Грознинфо» объединене коллективо ший керттерча декхарех лоархIаш да кийчъеча продукцега мамогга кIезигагIа мах дIабахийтар. ХIаьта цу дакъе а аьттув боал цуп. Итт бетта кхоадаь эзар сом да.

КхоалагIча кварталах овсаре къахьегарах Нохч - ГIалгIайчен облсовпрофа къахьегама сийлен Книжка тIа дIаязъяьй Грозненски ВКК, Наурски, Каргалински чхьагIар довза заводаш.

Наурски чхьагIар доаккхача заводо Октябра цIей сийна Росглаввино предприятешта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхар. Цудухьа карара кара тела Росглаввино ЦIе байрахх цунга елар.

Цитта дика, овсаре къахьийгар укх шера комсаш лелаераша а. Комсаш чу е ийна паччахьалкхенга дIалара (валови сбор) план 110 процент кхоачашъяьй. Цхьабакъда, къаст - къьастача коллективий хьокхамаш кхы а лаккагIа да. Масала, Кирова цIерагIча винсовхозо 137 процентта Наурски винсовхозо 114 процента кхоачашъяьй заданеш, цитта кхычар. Лоаппа аьлча, пхе а яь комсаш дIаллара пхе шера план тIехьхоачашъяьй объединене. Цу толамаш хьатIаллагIа цу дика дIадоладе торо кулийтарга объединене болхлоша.

В. МАРЧЕНКО.
«Грознинфо» объединене ПЭО начальник.

Соахк декабрь бетта хьалле довладю 129 квартира йола цIа «Грозгазстрой» треста СУ-3 болхлоша. ХIанзлехьа 95 процент белхаш даь даьннад. ХIанз отделочни балхаш деш ба штукатуршши малярши. Цига дика къахьег штукатура - маляра Аслаханова Зайнапа. Сменин норма 110 процент, кхы совгIа а кхоачашъю Зайнапа. Кхычарша хьокхам а телаш хьайоагIача дуьна дуккхаза баркалла кхийкадаьд, Сийлен грамоташ тийнай.

СУРТА ТIА: Аслаханова Зайнап болх беш йоаз.

И. ПЛИЕВА сурт.

Къахьегама халкъа эшац мархаш

КХ шера вай дезапаьчи деной сийна социалистически яхь а баьина, шолшкара доккха балха дьнйар гойт советски къахьегамхоша. ХӀана, парте 24-гӀа съезд гаргакхаьчча хана, кху а дукхагӀа шеръеннай вай къахьегача халкъо делаю социалистически яхь.

ХӀьта социализма боахам чӀоагӀбаларца, советски культура лакхъяларца, халкъа хьал-торо айъяларца адамий дегаш тоалу, сонта озмалаш дӀакъаст, чӀоагӀлу вай къамашта юкъера гаргало, цар доттагӀала гӀулакхаш. Иштта гӀозача новкъа гӀолла вай мехка зама дӀайоду хилар вайна гуш да. Паччахьай, аьлий, хьалдарий ширача замалахьара халонаш хӀанзарча кагирхошта бӀаргайнаяц. ТӀаккха, ладувгӀал оаша вай боккхийча наьха чъамаьлашка. Цар оал: «Тахан санна чуӀе фусам а, чура че а, вахар а, даар-малар а шаккха а кийсденнадац вай къамана».

Вай мехка социализм ма ярра а массе мехте а котъяларо, общественни, боахама, культурни вахаре хӀоаргга кушцамаш хиларо, къахьегамхошта кхетам лиш парте баьча балхо кийсача, кхетамеча новкъа берзабаьб советски нах. Из вайна бӀаргагу тахан вай Нохч-ГӀалгӀай чурча гӀулакхашка хьежача а. Вай дукхагӀа дола халкъ тахан шин аьзех, кхетамах бӀубенна да, пхьаннегара а дуӀацца, ламазашца, силхьашца, зикарашца оври дехаш дац. Бакъда, цхьадола советски адамаш хӀанз а кердача советски заман новкъа гӀолла дӀадаха ца дуташ, вай коммунизма хозача къахьегамах, вахарах парга морзо ца эшийташ да ширача дуненах юхедиса бахьа гӀулакхаш, царна юкъе а къаьстта бӀехагӀа дараш дынах кхедисараш а долаш. Цудуъа, вай массане а керттера деккар да лиэьний бага кха лаьна сапна, ширача замалахьарча баьдеча гӀулакхаша шоай гӀабашца къуелаш дола адамаш, уж мел дале а, маьршдер, сийрдача новкъа лостадар.

Дына-исламо, кхызолча юрста, жугтий, кхыча дынаша а саина, ширача гӀулакхашца, дика хӀамаш дехкарца, «делача» денкошца, мурдий тоабашца серрвлокга ца довлийташ сенаду къахьега халкъ.

Эггара халагӀа дола, хуламанна тӀадожадаь кӀима да дына исламо шийх тешарашта деза дукъ а даь качдалла бетта кхоаба мархи. Ӏарбий дала — аллахӀа — ший къорӀа тӀа парез даь тӀадожадаьд яхаш, моллаша кхайкадеча шарӀий дехкарех цаӀ да марха.

Укх шера а мопала бутт октябра—ноябра денощка кийсбеннаб. Хьалха дӀаяхача замалахьарча боахама хьалаш, гӀулакхаш толашагӀа долча Ӏилмо гучадаьккха да дына-исламо даьла цӀерагӀа дездаь леладеш дола марха а ца саниа дола кху тайпа шерӀий парззаш а бусалба ду гучабалале дуккха а хьалхагӀа дена Ӏарбий мехка леладеш хиннача ширача дыний гӀулакхех хьадийнна да. Мархий хьисепера парз Ӏарбаша леладеш хинна ха сов гаьна я. Ӏарбий мохк сов беъа, гӀомарий аренаш йолаш ба. Хий, ӀиндаргӀаш сов кӀезига да. ДогӀа наттахьа мара делхац, массайтта шера вӀашта вӀалла ца делхаш моттиг а хул. Из мохк экватора (дуненна юкъе гӀолла бодача аьсана), гаргагӀа хилахах шига тропически (ӀӀайха) климат я. Дин бийсен ӀӀовхалга дилача бебашхе доаца пхьетарра хул. Эггара чӀоагӀагӀа мах Ӏатгаьаш йола ӀӀовхал отт шига ахка чаккхоалача бетта. ДӀанхаза ширача замалахь мархий эггара бӀайхагӀа болча беттаца нийсдаь леладеш хиннад Ӏарбаша. Из иштта хилар хьахьокх мархий беттах «рамазан» оалаш хиларо. Рамазан яха цӀи Ӏарбий «рамад-харр» яхача дешах хьаьлъний, хӀаьта из «ӀӀовхон тов» яхилга да.

Из ӀӀовхала тов Ӏатгъача рамазан бетте, боахама шу чакхдоалача хана хулаш хилархх тарра, кхахьегача наьха кхача продукташ кхоача а лийя, къийлуш хиннай, сьъача арара бус маьлко йоагайӀ дӀайоалаш хиннай. Цу йокъало хьайбаш а халача хьал тӀа оттадеш хиннад. Сов ӀӀовхалла дийнахь балха ара ца а бовлалуш, е дӀа-са а ца бахалуш, ӀиндаргӀашта кӀал а хайше Ӏеш хиннаб Ӏарбий, хӀаьта деррига боахама гӀулакхаш сарахьа а бийсанна а леладеш хиннад. Бийсашка ура а бегӀаш, наха цу ширача замалахь дыний даьлашкара, шимашкара, иштта кхийолча «мӀоманцкара» догӀа дайтар, алт хьувкъийтар дехаш бийсашка дуӀаш, ламазаш Ӏеш хиннад. Дийнахь ӀиндаргӀашка бийша а бадаш маркаш кхоебаш хиннад. Бийса а пуи сигалара гуш хинна хӀерамаш а бутти седкъий — чӀоагӀа деза лоархӀаш хиннад Ӏарбаша. Цунгара хьадаьнне хо хӀана бусалба наха бетта сурт сийлахь лоархӀаш хилар.

Цу тайпара, боахама ширача, халача хьалашка Ӏазамо, халоний бахьанаш довза а, царна духьалбаккха кхетам ь, е гоалаш а йоцаш хиннача Ӏарбий тукхамаша кхелла безе гӀулакхаш хьа а ийця, бусалба дала цӀерагӀа хозбаь, къахьегача халкъа кач аллаб дыно-исламо мархий хьаьла бутт. Цу тӀа а, хьалха маьлха шера кийсача хушцамаша диета доло каленкарь хийца а хийца, дына-исламо беттаца кхестача календара тӀа дерзадаро а, бусалба дын кхача къамашта юкъе тӀома доаржадаро а хьайлабихьаб Ӏарбий марха хьадаьнна бух.

Ислам — классови общества кхолла ды ба. ХӀаьта марха цун ара гебагӀа ба. Цу гебагӀапа ды лелабераша адамашка бӀарччача бетта мопал хьесийтарца, цар дегӀа гӀоарал доа а деш, керта чура хьаькъал эшаду, шоай доӀама уж мутӀахьа хилийта аьттув боакх.

Нагтахьа кийсду «даьла дукъ» кхь бетта марха кхоаб ше яхаш йола саг а. Уж дукхагӀча даьло мурдий тхьемадаш ба. Вахъда, царех цхьаболчар ца марха бага кхоабаш хул кхетама тӀехьбиса, ча наха юкъе сува да шоаш яхаш моттийта хӀамаш а деладеъ, тӀайсагӀача хӀамилгага сатувсаш.

Марха кхоабача наха шоай кхача баара боарамш ханаши дегаяро кер толхабу. Марха кхабаро керара лазараш кхытӀа а чӀоагӀлу. Даьссача шоргашка ӀӀамахха биаь кхача чубайяча, уж хьовзаш моттигаш хиннай. Цамагар итте кхет хӀара денна моцало гӀендаьча дегӀах. Къаьстта чӀоагӀа зулам доал детӀана кхайкор долаш болча наха. Дийнахь мекха а хийле, сарраьха тӀакхийте Ӏиймна а Ӏоваанза а боарамал совгӀа кхача чубоал пер чу, тӀаккха Ӏуйкъе тӀетте юкха а, дпп базан бале а боне а, бага теӀаю ца хӀама. Марха кхоабача ший мерза наб йоачь, кхаеа баара ха вегаль ца Ӏеш. бийсашка гӀунтташ ламазаш а деш, Ӏуйкъе кхача кийтайташ берригача дезала бийсанна салаӀера чин бовбу, бала баьпарга.

Цу тӀа а, лораша шийна дарбанна хьаьк молхаш а ца молаш, мархий нигат доххад мегаргдац яхаш совтача укланща цамогараш хӀоаргдолийтаи, саг ден моттигаш хул. Шоашка дарбанна молха мала алар кхераш, цамогаш хиннар лорашкара тӀо ца а дехаш Ӏеш моттиг а нийсту. Масала, иштта хатар ийнхар наха Ӏаьлахта-Юрта. Мархий бетта цу бетта брюшной тиф яха лазар хьайра. Лораша шоашта тийна молхаш ца а молаш цхьаболча наха лазараш кӀоаргдалийтад, цкьабакъда, лорапа баьна кхетама балхен профилактически гӀулахкашеи лазар сихха хӀадаьыккхар.

Укзаре, доккха зулам доал бераштa марха кхоабача даьгарий наьнагарех. Наьнах доаллача бера дапзапаа ца шура хилац. Марха долча каиас, ший кигат дохар кхераш, берашта бӀайха кхача кийчбац, цу тӀа а, марха долчоа кходу кхаш дикагӀа дола дазр берашка дӀахвачийтац. Цудухьа тамаш яц марха кхоабарий дезал гӀийла, бераш дешара гӀехьадувсаш хилар.

Марха кхабаро, наьна белха гӀоарал доаду, бӀарга са эшаду, корта хьаьрдбоакх, сий пхьаьаш дьрлу, олмал кӀоажо, къаьмгима оовсарал лохьо. Балхах дог а вӀккхе, мала лорабеш. Ӏа марха доастаргдоала ха хьетӀаккхачарга сатувсаш. Чотъаь ца ваалал довкха да, цу тайпара, бохкочоа, цуи дезала, юкъарча боахама мехача марно деш дола зуламц. Вайна ӀӀовзаш я марха доаладдой гӀоарал кхоачe а цане, балха тӀа дог кӀаьдлуш хинна моттигаш.

Дына верте латтараша тӀадожаду мархаш доастача Ӏуйрийна хӀара дезалкочуна тӀера мархий салх даккхар. Из марха цӀеннаш йола налог я. Цунах доьккагӀа дола доакха дына верте латтарий цӀагӀа дода.

ХабарегӀа дуцар Ӏаькарт а дошам, даим дунен оалаи хьали шоашта лехаш хьебаькаб дына верте латтараш. Ды цар совдегарал я. Из иштта хилар хьахьокх пайхамар а цун асхьабаш я фу гӀоазараш арабоал дыних тешачах ба хьежаро. Уж Ӏарбий вечахьаш хиннаб. ХӀаьта из дика гу гаргарча замах чухь вай мехка хиннача шайхий, боккийча моллай боахамашкеи фусамашкен хьежача а. Цар гонза доададора халкъ.

Вай нохч-гӀалгӀай юрташка мархий бутт а иштта кхидола «деза денош» оаларашa тӀаккхоачача хана дына тхьамадаш, цар гӀозараш арабоал дыних тешарча дезалашкара хӀамаг эца. Ужнамо, гӀулакхаш леладайта деяац. Советски Законаша мегийташ дац ды хьалха а боахам, вахагара ахчаш гуллеш тхьамадий кисаи ахчанна дизар.

Из тӀайоагӀа хӀамнаг чӀоагӀа езаш ба «сайидаш» (аьлий—къурайшаш да шоаш яхаш, наьха юе мерадениа болча Махьмад-СалахьгӀар, Сайд-ХьусейнгӀар). Уж — делча дуараш ба.

Ма дарра аьлча, тхьовра хьалха, революца а ялалехьа болча замалахь, марха яха дыно тӀадожадаь хӀама вай халкъа юкъе беяна дезаш тӀаьхьа леладеш йийар. Дукха а бар вайнаха юкъе марха ца кхоабераш. Хоахетахь аьнадац вай халкъо укх тайпара дешаш: «Де хӀама доацачо ламазаш ду, дяа хӀама доацачо мархаш кхоабӀ» Хаьта а, моллашеи шайхашеи бирсача жоӀагӀатех кхерам тӀа а тувсаш, къахьега нах дына боадове чуузаш леладаьча хьехамашна а, хьалхарча замалахь кхамий низаца шарӀий бала тӀалоаттабаро а, цу тӀа а марха ца кхьабар хьалах воал ахаш дына верте лаьттарашз наха юкъе кхайкадеш, марха ца кхоабар сийдоацаш дархӀаро а нах Ӏомабаьб, шоаш марха ца кхоабе а, кхоаб аьнна хетийта хьа хӀамаш леладе.

Вай советски замалахь наьха кхетам, Ӏилман сердал лаккъярпа марха кхоабаш бараш башха дукха а бац. ХӀара шере хобаллал эӀамитлуш ба марха кхоабарий мутӀ. ХӀаьта а, из марха ца кхоабаш болчарех цхьабараш, тхьоара хьалха а санна, шоаш марха ца клабар хьуладе гӀерташ, моттийта хӀамаш леладеш ба. Дына верте латтараш а гӀерт тхьоара хьалхарча замалахь санна, шоай хьехамна марха ца кхоаберараш кхерабе а сийдоаначa баха а. Юртара пхьебола интеллигенташи активисташи, шоаш хьалхагӀа а деиз дына боадовах бӀубенна боллашехьа а, моллаехи мурдий тхьемадехи къехкаш, шоай марха хоаналга царна дӀа ца хайта гӀерташ хул.

Иштта лелараша ширача заман кхетама гӀонуй ба, къонахчалла цхьам, шолшкахьара во пикъ гойташ бола эсала нах ба.

Коммунизма ираза тӀерс кхоллаш болча сийлахь-боккхача Даймехкерча къахьегача къамий дезале шиъ дика цӀи иккхийтар да вай сийлахь дехкар. Из дика цӀи йовккхийтаргъа вай хьаьнача къахьегамера хьалар гойтарца. Из дика цӀи йовккхаргъа марха кхоаб яхаш, ахкача замах юкъйиса аьрхӀа мошал леларах.

Вай юртахларча сакхетамеча адамий дехкар да себарерча, аьсалча къамаьлаша нах хьалхача, оасарча къахьегама тӀабербабер, уж баьдача гӀулакхех лора а б еш, цар салоӀам, сакъердам нийсача а новкъа достабар.

А. САЛАМОВ.
Нохч-ГӀалгӀай истори, литература, мотте, экономика Ӏилма-толлама институте директор.

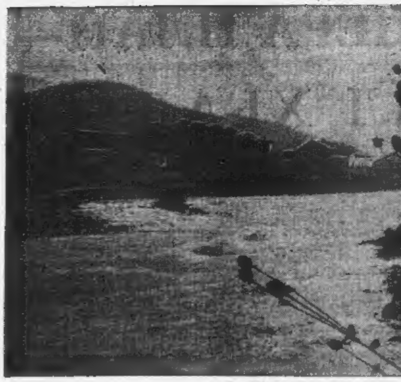

ЭСА ЧӀОЖЕ. С. ХАКИЕВА фотоэтюд.

Кепигех сий дехкараш

РЕЙД

ЛоархӀамеа сийлахьа дехкараш да махбечен общественни кхачаве учреждененка болх беча наха хьалхашка латтараш. Шоай болх дукха а бези наьха гӀулакх дизза кхоачашдеш ба царех дукхагӀа бараш, бакъда, хӀанзтха бушие безам бераш уж бац.

Грознача махбечен общественни кхачани цхьайолча учреждениешка советски торговле бокъо наш мишта кхоачашъю хьожаш дилар тхо укх денощка.

Сайханова цӀерагӀча улицагӀарча № 4 йолча столове сайреварча ресторана фойе пхи-ялх саг латтар тхо дӀачудаьлча. 7 сахьат даьча хьелла эза ресторан барӀигӀчох 7 минут йьлча хьаьйлар. Зале латтача столаш тӀа пхьаьккха меню, гӀаьлевш чутусарг яцар. Вай сага лаьрхӀа тайп-тайпара блюдаш 600 грамм кольяки заказ дӀайийнар Р. Белякова. Деррига даари малари хьадела хьалча официантка шоашкара доагӀа ахча дӀаийар лайра клиентшта. Счетай буриигаш бӀерг тӀапаотташ масехкаь сиха дӀа-са а теха, 15 сом доагӀа шугара аьлар официантка. Ахча по дӀайийнчуй тӀехьагӀа техкача гучадаьлар Р. Белякова заказах дааккха доагӀачуй 1 сом 40 капетк дукхагӀа даьккха хилар. — «Ай укхо сови деннад иза-ма, — йоахар Белякова цӀиӀ-хӀий са лаш, шийна ахча дӀадаккхачунна цӀенг дӀагӀа а хьувкхаш. Цул совгӀа вай сага нормах 400 граммира ца доагӀача официантка цхьа кхыни 600 грамм коньяк дера.

Р. Белякова «товал» хьакка йолашначоа тара а цу ресторана повар, дукха ха йоацаш шин къахьегама нийх дӀайолабьаб йола хьолна болхло Исаева Зула а. Цо хьахийцача «поджарка» йиь порне хӀаране тӀара доагӀачул пхийт — пхийтта грамм дукх эшадаьдар.

ХӀаннаг яхха Ӏаьмарех а Гудермесски разъезде № 54 йолча возрасчетни магазина № 1-51 йолча продовольственни ларека чу латта Расуева а. Мах дӀа а йица клиента по шин кружкачу Ӏодетта пиво тосторгинспешшо мензуркаца дистача боарамал дикка кӀезигагӀа хилар. Венца аьлча, цхьан кружка чу хилар 450 грамм е 50 грамм кӀезигагӀа, шоалагӀча кружка чура дар 440 грамм, 60 грамм кӀезигагӀа хилар пиво. Бакъда, цох а кхоачам ца беш доагӀачуй совгӀа кепиташ доаи Расуевас.

Лакхе бийцарех малайкаш тараделаш тхоьа столовайи ресторанийи кафеи треста № 1 йолча столове центральни рынке йоллача № 6 йолча павильона чу латтача продавеца Д. Ульбиева леладу гӀулакхаш дайзача. Цхьакха сагагӀа оагӀув ца совеш шийта Ӏодотта мала аьнначоа ше из кхеву къаракъа залон Ӏодотташ дар Ульбиев. Цудухьа базара майдан тӀа гэ йиш яр Ульбиева «ханьорша» дӀахийцача малерo бохебь нах. Цхьан эӀамигача сага «Белое крепкое» яха вино пела йо а детта 60 капик дӀайийар Ульбиева. ХӀаьта ший шуша а тӀехь дехкача а цу вино цхьан шуша мах 1 соми 12 капики мара бац. Цу ларека чу Ӏодотташ малар докха бокъо йоацилга продавеца дика ма хой. ХӀаьта цо из иштта хӀама доох а кхета де хала дац.

Павильона дӀатӀа а даха тхоаш куз балхаге хьажа дахкалга дӀахайтар оаха продавецага. Шек валанзар Ульбиев. «Къаракъа винни ма молла соги долаш дь. Шоашта дезе маргда-кх оаш а»,— цӀогӀа деттар Ульбиева хьаракъо цӀийдаь бӀаргаш тӀехӀалтӀа а доахаш. Ларека мел зьа е йиле дӀачу дита тхо, оаха вьдча корагӀа хьаара а хийда ха теха тхогара виниох дизза дола пела дӀа а даьккха, лаьттах теха дохадир продавеца. Цо оалаш цхьаккха а дош дитанзар. Ший балхага хьажа павильона чу дӀачу ца доалийташ иттех минута лоаттадир тхо продавеца. Тика чу латта хулиган метта воалаве йилпие хоамбе бийзар. Цул тӀехьагӀа хьайийлар павильона мел. Подсобка чура, леста а лесташ, арабуала болабелар цу чу кад молаш баьгӀа Ульбиева «хьаьший».

Павильона чу хьежача гучадаьлар йӀрча гӀулвах дар. Прилавка кӀала деттар вино чуханна кхо шушех йолаьъ цаӀи. Подсобка чу латтача валенкашта чу йоаллар 30 грамм мара чуйоаццаш къаракъа яхьа шушех йоланза шиъ. Цул совгӀа цхьан саьнага хӀамаш тӀа а теха дӀоттаьь латтар индийски чаь кхачаех йиза гаргта йола яьшка. Витрина тӀа из чай е къаракъ а доацаш дар.

Цу тайпара гӀулакхаш леладу нах советски торговле хила йиш яц. Цу гӀулакха уйла е еза столовейи ресторанийа, кафейи треста кулгалхошка.

«СЕРДАЛО» газета рейдови бригада: М. АЛБАСТОВ — Госторгинспекции штате воаца инспектор, М. ГАДАБОРШЕВ —ВЛКСМ Ленински райкома орготдела заведующи, Т. ХАШАГУЛЬГОВ — «Сердало» газета болхло.

Доалол дехьара

КОСМОСЕРА БОККЪАЛА БАШХА КОТАЛО

Дерригача дунен телеграфни агенсташа, радиос, кипайоазоно чӀоагӀа теркал а беш зув космосерча тӀехьялна йоккхача советски эксперимента лелам — ше лела «Луноход-1» яха аппарат Бетта тӀа кхоачари Бетта тӀехен тӀа гӀолла из дӀа-са лелари. Дукхача Ӏоамийошен технически специалисташен боккхача маьхе лаьрӀ Советски Союза керда Ӏилматехнически хӀама карагӀдаьнна хӀама.

* * *

СОФИЯ. «Советски робот Бетта тӀа гӀа боллаш я», «Космонавтика историегӀа духхьашха» — иштта керте а яздеш болгарски газеташа кепаетт «Луна-17» яха автоматически станци кӀаьдда Ӏойосагзарахи ше лела «Луноход-1» яха аппарат Бетта тӀехен тӀа кхоачарахи бола хоам. «Отечествен фронто» белгалдоах керда советски эксперимент «космонавтике хинна боккъала а исторически хӀама» долга.

Москвера баь хоам цкъа кхайкабаь ца Ӏеш радиога гӀолла дӀа а кхайкабаьб. Болгарерча массане а теркам шуна тӀа я бахаб.

ВАРШАВА. Советски эксперимента хьабелла вай космически лоалахо — Бутт хаддаза а кӀоаргга а бовзара бола никъ, аьннад ТАСС корреспондентага Варшавски астрономически обсерваторе директора, профессора Влодзимеж Зонна. Из эксперимент геттара лоархӀаме а лакхагӀча классагӀа дола технически карагӀдаьнар хилар тарра хинна а ца Ӏеш, космос ӀӀовзара йола керда торонаш гучайоаха эггара хьалха баькха тӀа ма хилара а. ХӀаьта дунах «Луна-17» яха станци урагӀъяхара Ӏалаьмате йоккха психологически идеологически эффект а лерхӀ аз.

Тхо, польски Ӏилмахой, аьннад профессора, даим цеддува маьлха система тайп-тайпарча планеташка автоматически станцеш ухийтача тхоай советски коллегай талантах. Бетта тӀа духхьашха болх бе йолаеннай шийна оттаьча программага е Лаьттаи тӀара телача командашка хьежжа, Бетта тӀе гӀолла дӀа-са а лелаш тайп-тайпара дола Ӏилман толкамаш ду автоматически Ӏилман лабаратори — из еший XX бӀаьшерен тамаш!

БЕЛГРАД. «Луна-17» яхача автоматически станцеарча ха маьхалхьаьнача космически эксперименто кху а хьалхагӀа хьахьенкхача тайпара, автоматически станцега гӀолла Бутт телка ца Ӏеш, Бетта грунт Лаьтта кхоачае а йиш я, аьннад ТАСС корреспондентага Югославски астронавтически ракетни общества председатела заместитела М. Югина.

ХӀаьта «Луноход-1» Бетта тӀа кхоачаяр — из автоматически станцей балха юкъера геттара керда дикала лагӀа да, хӀана аьлча, цо торо хулийт ӀоӀоссаьта моттигера хьадача боаране гаьнара Бетта тӀехе тахка. Къаьстта а теркаме да команда гаьнара космически бувзама юкъмоттигера, телевиденех пайда а ийбеш, йодаш хилар. ХӀанз сагага йиш я тадкара Ӏилманна къаьстта а теркаме йола Бетта тӀехен тӀара моттигаш хержа.

ПАРИЖ. «Йоккха премьера», «боккхача теркамера хӀама», «тӀехдаьнна доккха карагӀдаьнар» — иштта йоах французски газеташа ше лела аппарат Бетта тӀа кхоачаярах. «Из керда космически премьера, пхьаьнхе а тайпа хатараш а доацаш, чакхьяьккхай кхоачашау гӀулакхаш телевизорий экранаш тӀа зе а зуаш, хӀанз эксперимент дӀахо кхухьаш болча советски техникаша», — изу «Юманите» московски корреспондента. Цо белгалйоах наха кхерам тӀа ца уттабе торо хулийтача, йизза автоматически йолча системах цу тайпара доле тохкамаш дара пайда ийбара йоккха эффективность. «Советски программо, — яхду «Юманитес», — иштта гӀулакхаш йиш хулийт толашагӀча тайпара вӀаштӀехьйоахаш латтача, юкъарчал доацаш цар дакъа лупаьча даргдоаца ха тӀаккхьачача шоай аргӀагӀа яха тешшаме бола никъ булларгболча аппаратий новкъосталца Бутт тахкара тӀа-тӀа дӀахотӀа аха».

Дерригача газеташа дӀахойт лунохода борта тӀа Бетта лазерча локаци ара йола французски отражатель оттаяь хилар. Дукхача газеташа цунна дувзаденна чепетт космос ӀӀовзарай карзерзаяран советско - французски цхьанакъахьегарах йола информаци. «Советски Союз, — яаду «Фигаро», — шаьха а йоккха премьера чакхъяьккхай. ХӀаьта французски Ӏилмо ше цунах деньа даьца хилараз доккхаз де йиш а я».

Къуайб - малхбовлеи Аза «азиаташ азиаташте дуьхьала» яха политика лелае безам болаш, Индокитаерча агрессех «коалентивни айлаш» хетийта а гӀерташ, ВӀашагӀкхийттача Штаташа азиатски массхаьшара бӀу йийбу. США-с массехк шера уиштта Таиланде хӀара мора 50 миллион доллар тайнина тайландски Ӏаьдалша Къулбакхеи Вьетнаме дуийзе дахийтара. Таиланде хӀанз а кийч а бу, Къулбакхен Вьетнаме, Лаосе, Камбодже дӀа а ухийт ший салтий кийлахаьйна «экспедиционни корпуса» мугӀараш хьалдеъара. Дукхача тайландски провинцешка къаьстта лагераш эхкай фронте дӀабахийтаке хьалхагӀа салташа сихха кийчо еш.

СУРТА ТӀА: строевой кийчо. Юкъараш тӀа камуфляж да кхоча йиш яц.

ТАСС фотохроника.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

В. И. Ленина цӀерагӀара майда. 20.00. Хроникально - документални кинофильмаш.

В. И. Ленина цӀерагӀара культура Дворец. 18.00. Хоржамий хьалхарча балхий планах юридически консультаци. 19.00. Лекцеш ешача зале. «В. И. Ленин — дунен тӀа эггара хьалха социалистически пачхахьалкхе вӀашагӀъеллар» яха ленински чтенеш.

Н. К. Крупская цӀерагӀара культура Дворец. 18.00. «Зенера дестанаш» яха лекци.

Химикий культура Дворец. 15.00. «Сакъердаме перекресток» яха берий цӀей.

Просвещение болхлой Республикански ЦӀа. 16.00. «Безача мехка гӀолла» яха харкардийта лаьрӀа кинолекторий.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 18.00. «Дерриг ха хоа» яха дагахьара журнал.

КНМ цӀерагӀара клуб. 20.00. Кагирхой салоӀама сайре.

20-ча участка клуб. 18.00. «Советски пачхахьалкхен низ — СССР хальний маршар» яха лекци.

Горьке цӀерагӀара клуб. 17.00. «Мохк агарах Ӏилмох дынок дуъара» яха лекци.

Консерваш завода клуб. 17.00. Пачхахьалкхен коммунизм» яха темах лекци. 18.00. Кинофильм.

22 ноябре

В. И. Ленина цӀерагӀара майда. 20.00. Хроникально - документални кинофильмаш.

В. И. Ленина цӀерагӀара культура ЦӀа. 9.00, 11.00. «Пионер» яха кинотеатр дийла за. 12.00. Ракетни бӀуиен артиллерех Денна хетаь берий утренник. 15.00. Иоккха зал. «Шера ба хьо, самбарча мотк» яха хӀепаккийнахьара кинолекторий. 18.00. Духовой оркестра концерт. 18.30. «Атеист» клуба заниташ. «Вахара малхах Ӏилмои дыной дувцар» лекци. «Атеист» агиттеатра «Просветитель» яха спектакль.

Н. К. Крупская цӀерагӀара культура Дворец. 14.00. ЗӀамига зал. Дзержинский слет. 14.00. Ленински балхий календарь тьаделл.

Химикий культура Дворец. 11.00. («Советски бӀухоех долча хушцараш тӀаро») Майра, кхайт, кимболаш яхача темах киноутренник.

Просвещение болхлой Республикански ЦӀа. 11.00. Педагогически къахьегама ветераний клуб. Халкъашта юкъерча хьалах лекци.

КНМ цӀерагӀара клуб. Берий утренник. 17.00. «Ширача заман кхедисача гӀулакхех дола зевала» лекци.

Горьке ЦӀерагӀара клуб. 13.00. «Сийтал» яха клуб. Фаьлгаша вӀашагӀкхетар. 17.30. «Советски хоржамий система—дунен тӀа эггара демократически яр».

20-ча участка клуб. 18.00. Советски хоржамий системах йола беседа.

САГ ВИЙНАЧОА ТОПАШ ТОХА СУД ЯЬЙ

Нохч - ГӀалгӀай АССР Наурски района Каргалиновски станице ваьча гражданина Донсков Леонида Федоровича шийна дагахь гома хилахах, корта бохо малар мийна а волаш, Грозненски района Петропавловски станице шийна ховшшехьа а гр. Келенченко бер дийнаь, хӀаьта Максименко Анна Лидиян бохбе а гӀийрта.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьерча судо Л. Ф. Донсков бехке а лаьрӀа, шунна топаш тоха суд яьй.

Приговор чаккхадаьккхад.

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, делкъийга кхачалехьа цхьанцайолча моттигашка доах а доаллаш, хьаьа лостам боацаш, гӀийло, гӀаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гӀолла 10—15, Грозне 12—14 градус ӀӀовхал йолаш хила а тарлу. ДӀахорча шин дени шин буси морхаш а йолаш, кхъ-кхъе екха а вихаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьанцайолча моттигашка дохк а доаллаш маьхбоалехьара лагӀо, гӀаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсашка 2 градус ӀӀовхалгара 3 градус шелалга кхоачаш денощка 4—9 градус ӀӀовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгӀа, хьажа

21 ноябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

14.05 — Передачий программа. 14.10 — «Ше жима» яха республикански таьлий театра спектакль (гӀалгӀай меттала дахьийна). 15.05 — «Кросс» яха телефильм. 15.20 — Дешаройта. «Обломов» яха телеспектакль. 17.05 — Кинопутешествинникий клуб. «Украина — са хьайна». 18.05 — Эфире я «Къонах». (ЦТ). 19.30 — Дунен юкъера обозрени (нохчий меттала). 19.45— Шоана, бераш. 20.15 — «Варшавская мелодия» яха телеспектакль. 22.10 — Передачий программа. 22.15 — Фильм-концерт.

РАДИО

6.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала). 7.00 — Москва. 7.00 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Концерт (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «ЗӀуте» яха радиожурнал (нохчий меттала). 16.20 — «Общество знания» (гӀалгӀай меттала). 16.40 — Концерт (гӀалгӀай меттала). 17.00 — РадиоладугӀархошта оттадаь концерт (эрсий меттала). 17.40 — «Къона тӀехье» (гӀалгӀай меттала). 17.55 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.25 — Къахьегама тьахкелаттадарна оттадаь концерт (гӀалгӀай меттала). 19.00 — Москва.

23 ноябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

10.00 — Орджоникидзевски телевидена студе программа. (ЦТ). 15.25 — Передачий программа. 15.30 — Бераша. «Беглец из Янтарного» яха художественни фильм. 16.40 — «Тревогах гӀоттадьарш» яха документални фильм. 17.35 — «Вай кхера саг» (нохчий меттала). 18.25 — «Знание» яха Ӏилма-популярни кинопрограмма. 19.20 — Иллан оал Элдард Хилл. Вай фильмотекера. 19.50 — Шоана, бераш. 20.00 — «Прага каштанашта кӀал» яха телеспектакль. 22.10 — Передачий программа. 22.15 — «ШоалагӀа вахар», литератури произведенеш зарана тӀа.

РАДИО

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинская смена» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Передачий программа. 7.40 — Москва. 8.25 — «Шоана дукха деза иллеш» яха концерт (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — ТӀемахой ловзнех дола концерт (гӀалгӀай меттала). 15.40 — «СалоӀама минуташ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 16.00 — Промышленности белхлошта (эрсий меттала). 16.15 — Концерт (эрсий меттала). 16.45 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала). 17.00 — Литератури передача (эрсий меттала). 17.30 — РадиоладугӀархой заявкаш оттадаь концерт (нохчий меттала). 18.00 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-98; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурни промышленностен отделий — 3-42-60; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтерен — 2-80-71.
«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революце проспект 7/64.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-98; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-60; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-80-71.
Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/64.

СФ00591. Заказ № 11429.